

Rotel 7

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Gävle tingsrätts dom den 19 november 2021 i mål nr B 2768-21, se bilaga A

PARTER (antal tilltalade 1)

Klagande och motpart (Åklagare)

Kammaråklagare Anna-Maria Larsson
Åklagarkammaren i Örebro

Motpart (Målsägande)

Sekreteress M1, se Partsbilaga sekreteress
Sekreteress

Företrädd av åklagaren

Klagande och motpart (Målsägande)

Sekreteress M2, se Partsbilaga sekreteress
Sekreteress

Företrädd av åklagaren

Klagande och motpart (Tilltalad)

JOHN Karl Emil Österberg, 19930529-0752
Frihetsberövande: Häktad
Femte Tvärgatan 20 Lgh 1107
802 84 Gävle

Ombud och offentlig försvarare: Advokat Hanna Lindblom
Advokatfirman Althin HB
Skeppsbron 28, 3 tr
111 30 Stockholm

SAKEN

Våldtäkt m.m.

HOVRÄTTENS DOMSLUT

Hovrätten ändrar tingsrättens dom på så sätt att hovrätten

- bestämmer fängelsestraffets längd till 3 år och 6 månader, och
- bestämmer det skadestånd som John Österberg ska betala till M1 till 165 000 kr och ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 5 mars 2021 till dess full betalning sker.

I övrigt gäller tingsrättens domslut.

Dok.Id 191656

Postadress
Box 170
851 03 Sundsvall

Besöksadress
Södra Tjörngatan 2

Telefon
060-18 68 00
E-post: hovratten.nedrenorrland@dom.se
www.hovrattenfordrenorrland.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

John Österberg ska vara kvar i häkte till dess fängelsestraffet får verkställas.

Hovrätten fastställer tingsrättens sekretessförordnande och beslutar att sekretessbestämmelsen i 35 kap. 12 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämplig för de uppgifter som har lagts fram vid hovrättens huvudförhandling inom stängda dörrar och som kan röja målsägande M1:s och M2:s identiteter och deras övriga personliga förhållanden i den utsträckning uppgifterna inte finns intagna i domen. Samma sekretessbestämmelse ska fortsätta vara tillämplig på identitetsuppgifterna i partsbilagorna till denna dom.

Michaela Nyqvist får ersättning av staten för arbete med 1 803 kr, varav 361 kr avser mervärdesskatt.

Hanna Lindblom får ersättning av staten med 247 421 kr, varav 135 909 kr avser arbete, 50 160 kr tidsspillan, 11 868 kr utlägg och 49 484 kr mervärdesskatt.

Staten ska stå för kostnaden för försvararen och tidigare förordnade målsägandebiträden.

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

John Österberg har yrkat att han frikänns från åtalen och att målsägandenas skadeståndsyrkanden avslås. Under alla förhållanden har han yrkat strafflindring.

Åklagaren har yrkat att påföljden bestäms till ett längre fängelsestraff än vad tingsrätten har dömt ut.

Målsäganden M2 har yrkat fullt bifall till sin vid tingsrätten förda skadeståndstalan.

Parterna har motsatt sig varandras ändringsyrkanden.

UTREDNINGEN I HOVRÄTTEN

Muntlig bevisning

De videoinspelade förhören från tingsrätten med målsägandena, John Österberg, Emma Andersson, Emma-Maria Ström-Lindgren, Anton Haglund, Malin Larsson, Beatrice Svensson, Simon Frisk, Kristina Kihlström, Sophie Klang, Emil Johansson, Kenneth Gottschalk, Joakim Pårs, Gianluca Visieri, Camilla Johansson, Maine Wassberg, Olga Andersson och Katharina Garrick har spelats upp i hovrätten.

Med hänsyn till reglerna i 51 kap. 23 § rättegångsbalken har omförhör hållits med Britta Eklund och Henrik Larsson i hovrätten. Vidare har omförhör hållits med Sven Didricksson på grund av fel vid videoinspelningen vid tingsrätten.

Som ny bevisning i hovrätten har, på John Österbergs begäran, förhör hållits med Anna-Stina Tiger och Christoffer Elfström. Vidare har tilläggsförhör hållits med Anton Haglund.

Skriftlig bevisning

I hovrätten har åberopats samma skriftliga bevisning som vid tingsrätten. Åklagaren och målsägandena har i hovrätten även åberopat journalanteckningar utvisade målsägandenas inskrivningstider och mående samt fotografier över den psykiatriska avdelningen 27. John Österberg har i hovrätten åberopat utdelningslista läkemedel, del av sakkunnigutlåtande från Nationellt forensiskt centrum avseende beslagtagna handskar, journalanteckningar och meddelande från internetsidan Flashback.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Skuld

Allmänna utgångspunkter för bevisvärderingen

För en fällande dom i brottmål krävs att domstolen genom den utredning som har lagts fram kommer fram till att det är ställt utom rimligt tvivel att den åtalade har gjort sig skyldig till det brott som åklagaren påstår. Bevisvärderingen bör till en början ta sikte på den bevisning som åberopats till stöd för gärningspåståendet. Först om åklagarens bevisning är tillräcklig ska den tilltalades berättelse och bevisning som stöder denna värderas som motbevisning till det som har lagts henne eller honom till last. (se bl.a. rättsfallet NJA 2015 s. 702.)

Högsta domstolen har vidare i flera rättsfall uttalat sig om bevisvärderingen i mål om sexualbrott (se bl.a. NJA 2017 s. 316 I och II med hänvisningar). I rättsfallen uttalas att en trovärdig utsaga från målsäganden – i förening med vad som i övrigt kommit fram i målet – kan vara tillräckligt för en fällande dom. Eftersom den främsta bevisningen i mål om sexualbrott ofta består av parternas berättelser om händelsen har Högsta domstolen angett ett antal kriterier till hjälp för bedömningen av berättelserna. Vid denna bedömning finns det ofta anledning att lägga vikt främst vid sådana faktorer som avser innehållet i berättelsen som sådan, exempelvis i vad mån den är klar, lång, levande, logisk, rik på detaljer, påvisat sanningsenlig i viktiga enskildheter samt fri från felaktigheter, motsägelser, överdrifter, svårförklarliga moment, dåligt

sammanhang eller tvekan i avgörande delar (se rättsfallet NJA 2010 s. 671). Högsta domstolen har även uttalat att det saknas stöd för att konstansbrister (i den bemärkelsen att lägga till eller ta bort information) är ett kriterium på bristande tillförlitlighet.

Utöver parternas berättelser bygger inte sällan bevisningen i mål om sexualbrott på att målsäganden efter händelsen har berättat om den för andra personer som hörs som vittnen. Det är då inte i egentlig mening fråga om utredning som tar sikte på den påstådda gärningen eftersom vittnena inte har gjort några egna iakttagelser av själva händelsen. Sådana uppgifter kan dock – tillsammans med vittnenas egna iakttagelser av exempelvis målsägandens beteende och reaktioner efter händelsen – utgöra ett indirekt stöd för målsägandens berättelse (se ovan nämnda rättsfall NJA 2017 s. 316 p. 11).

Det som hovrätten inledningsvis ska pröva är alltså om målsägandena har lämnat trovärdiga berättelser och vilket stöd dessa får av övrig utredning i målet. Om åklagarens bevisning är tillräcklig för att det ska vara ställt utom rimligt tvivel att John Österberg har handlat som åklagaren påstår, kommer hovrätten att pröva om John Österbergs uppgifter och invändningar och den bevisning som stöder dessa förtar värdet av åklagarens bevisning.

Bedömningen av målsägandenas uppgifter och åklagarens stödbevisning

Målet rör händelser i januari, mars och september 2021. Händelserna i januari och mars avser målsägande M1 och händelsen i september avser målsägande M2. När det gäller bedömningen av målsägandenas uppgifter har John Österberg gjort vissa invändningar som rör båda målsägandena och som är av mer övergripande karaktär varför hovrätten kommer att behandla dessa inledningsvis och därefter gå över till att bedöma målsägandenas uppgifter och stödbevisningen kring de specifika händelserna. När det gäller dessa invändningar har John Österberg gjort gällande att målsägandena har nåtts av rykten kring honom och att målsägandena lider av diagnosen borderline samt att detta påverkar tillförlitligheten av deras uppgifter.

Invändningen om ryktesspridning

Det är i målet utrett att John Österberg var avstängd från sitt arbete en period under våren 2021 på grund av händelserna i januari och mars. Båda dessa händelser uppdagades i mars i samband med att regionen anmälde händelsen. Förundersökningen lades dock ned och John Österberg återgick till sitt arbete som sjuksköterska på avdelning 27 på Gävle sjukhus. John Österberg har gjort gällande att det härefter har skett en ryktesspridning kring honom och kring uppgifter om att han även i januari skulle ha påståtts undersöka körtlar på en patient för att kontrollera biverkningar av medicin. John Österberg har vidare gjort gällande att målsägandena har nåtts av dessa rykten och att tillförlitligheten av deras uppgifter därmed kan ifrågasättas. John Österberg menar att ryktesspridningen har skett mellan såväl personal som patienter och mellan avdelningarna 25 och 27 på sjukhuset.

När det gäller händelserna i januari och mars (målsägande M1) framgår av utredningen att målsäganden berättade om båda dessa i polisförhör i mars. Det var även då hon berättade att John Österberg i januari skulle ha undersökt hennes körtlar för att kontrollera biverkningar. Eftersom händelsen i september ännu inte hade ägt rum framstår det som obegripligt hur målsäganden inför sitt förhör i mars skulle ha kunnat nås av någon ryktesspridning som påverkat hennes uppgifter. Mot bakgrund av detta lämnar hovrätten John Österbergs invändning i denna del utan avseende och går över till att pröva om målsägande M2 (händelsen i september) kan ha nåtts av rykten kring John Österberg som påverkat hennes uppgifter.

I målet har förhör hållits med många av de personer som arbetar eller har arbetat på avdelning 27. Flertalet har bekräftat att det har pratats om John Österbergs avstängning i den bemärkelsen att man har diskuterat vad som egentligen hände under våren men att några detaljer inte har diskuterats. Av förhörspersonerna är det främst Henrik Larsson och Camilla Johansson som har berättat att det även diskuterats detaljer kring händelserna. Henrik Larsson har berättat att många kände till avstängningen och att han hörde talas om att det skulle vara fråga om fingrar i vagina eller anus. Han har vidare berättat att han läste mycket om händelsen på internet och i sociala medier. Han

har samtidigt uppgett att det inte diskuterades detaljer inom personalgruppen och att undersökning av körtlar inte var något som nämndes. Camilla Johansson har i polisförhör i september 2021 berättat att det cirkulerat uppgifter om att John Österberg skulle ha undersökt körtlar på en patient och att det pratats om detta. Det har samtidigt kommit fram att Camilla Johansson deltagit vid samtal med John Österberg med anledning av händelsen i september och därmed fått mer information än många andra. Hon har vidare haft uppenbart svårt att hålla isär händelserna i förhör och blandat ihop händelsen i januari med händelsen i mars. Mot bakgrund av detta anser hovrätten att det är utrett att det har pratats om John Österbergs avstängning men att det samtidigt inte går att dra några slutsatser kring vilka detaljer som har diskuterats, mellan vilka detta har skett och när i tiden så skulle ha skett. Vad gäller det meddelande på Flashback som John Österberg har återopat framgår att det i november 2021 har skrivits något om en ”gynundersökning” och att någon har efterfrågat vittnesmål gällande en skötare från avdelning 27. Hovrätten anser dock inte att meddelandet kan ges något egentligt bevisvärde eftersom det är oklart vad som har diskuterats och det inte heller framgår vem som är avsändaren.

Alldeles oavsett om John Österbergs avstängning och vissa detaljer har diskuterats inom personalgruppen är det väsentliga för bedömningen i detta mål om målsäganden M2 (händelsen i september) har nåtts av rykten kring händelserna i januari och mars som kan ha påverkat hennes uppgifter. Av utredningen framgår att såväl avdelning 25 som 27 är låsta psykiatriska avdelningar med egen personal. Detta talar i sig mot att en ryktesspridning skett mellan patienterna på de olika avdelningarna. Vidare är det utrett att målsägandena M1 och M2 aldrig har varit inskrivna som patienter samtidigt på Gävle sjukhus. M1 var inskriven i januari och början av mars 2021 på avdelning 27 medan M2 var inskriven under senare hälften av mars på avdelning 25 och därefter i augusti och september på avdelning 27. Det har inte heller kommit fram några uppgifter om att målsägandena skulle känna varandra. Tvärtom förekommer uppgifter om att de bor på olika orter och inte har någon som helst kännedom om varandra. Detta talar mot att information om vårens händelser skulle ha lämnats från M1 till M2. Vidare har M2 – som hovrätten nedan bedömer som trovärdig – berättat att hon inte hade någon aning om de tidigare händelserna eller att John Österberg hade varit

avstängd förrän hon läste om det i tidningarna efter händelsen i september. Hennes uppgifter stöds av det som vittnet Beatrice Svensson har berättat om att M2 kom till henne i samband med att tidningarna skrev om händelsen och att M2 då uttryckte något i stil med ”herregud, det har ju hänt tidigare”. Beatrice Svensson har vidare berättat att hon upplevde M2 som upprörd, ledsen och förvånad i samband med detta. Mot bakgrund av detta och att det inte har kommit fram något som tyder på att målsäganden oriktigt skulle vilja anklaga John Österberg för brott – hon har tvärtom varit mycket återhållsam när hon i början endast ställde en fråga till Beatrice Svensson om det var vanligt att man gjorde undersökningar i samband med injektioner – anser hovrätten att det inte finns något som tyder på att målsäganden skulle ha nåtts av rykten kring John Österberg som påverkar tillförlitligheten av hennes uppgifter.

Invändningen om borderline

Gällande M1 (händelserna i januari och mars) framgår av journalanteckningar att det funnits starka misstankar om emotionellt instabil personlighetsstörning. Gällande M2 (händelsen i september) framgår av journalanteckningar att det kommit fram vissa emotionellt instabila personlighetsdrag. Ingen av målsägandena är dock diagnostiserade med borderline. Mot bakgrund av detta och att det inte har kommit fram något konkret i målet som talar för att deras aktuella diagnoser skulle påverka tillförlitligheten av deras uppgifter, anser hovrätten att John Österbergs invändning i denna del har mindre betydelse.

Hovrätten går nu över till att bedöma målsägandenas uppgifter och stödbevisningen kring de specifika händelserna.

Händelsen den 5 september 2021 (målsägande M2)

Målsäganden har lämnat en lång, klar och logisk redogörelse av händelseförloppet som inte innehåller några svårförklarliga moment eller uppenbara motsägelser. Berättelsen innehåller dessutom utmärkande detaljer, exempelvis att John Österberg sagt att det var rutin att undersöka biverkningar av injektionerna och att han därför skulle

undersöka hennes körtlar. Hon har även berättat att hon inledningsvis låg på mage när John Österberg kände utanpå hennes kön och beskrivit hur han tryckte på könet som för att ”checka av”. Vidare har hon beskrivit hur och i vilken ordning John Österberg undersökte hennes körtlar, att hon fick ställa sig på alla fyra när John Österberg skulle känna inuti henne och att hon då var placerad i änden av britsen med huvudet mot fönstret. Målsägandens berättelse framstår vidare som självupplevd i flera delar. Hon har exempelvis haft svårare för att prata om vissa delar av händelsen än andra, bland annat att hon var tvungen att ställa sig på alla fyra eftersom just det momentet kändes så utlämnande. Vidare har hon beskrivit positionen då hon låg på mage när John Österberg inledningsvis kände på hennes kön med att det förmodligen kändes för utlämnande att ligga på rygg. Hon har även berättat hur hon under undersökningen reflekterade över att det inte kändes som en vanlig undersökning när hon var tvungen att ställa sig på alla fyra men att hon ändå litade på John Österberg och inte vågade ifrågasätta honom samt att hon i efterhand har känt sig äcklad över John Österbergs uttalande att han var van och att hon därför inte behövde oroa sig. Berättelsen har även varit konstant över tid och visat sig stämma i de delar som har gått att kontrollera. Mot bakgrund av detta gör hovrätten bedömningen att målsäganden har lämnat en trovärdig berättelse och går över till att pröva vilket stöd den får av övrig utredning i målet och om uppgifterna kan anses tillförlitliga.

Det är i målet utrett att målsäganden var kvar som patient på avdelning 27 under den tid som utredningen bedrevs och under den tid då vårdpersonalen på avdelningen hördes som vittnen av polis. Hovrätten anser dock inte att detta generellt ger anledning att ifrågasätta tillförlitligheten av vittnenas uppgifter.

Målsäganden anmälde händelsen till polisen redan dagen efter. Hon hade då berättat om den för både Beatrice Svensson och Sven Didricksson vilka har återgivit händelsen på i stort sett samma sätt som målsäganden själv. Detta ger stöd till målsägandens berättelse. Beatrice Svensson har berättat att målsäganden inledningsvis frågade henne om undersökningar görs i samband med injektioner och att målsäganden blev ”jätteledsen” när hon berättade för målsägandena att så inte var fallet. Målsäganden uttryckte då till henne att ”det kändes så fel”. Beatrice Svensson har vidare berättat att

målsäganden efter händelsen höll sig mer på sitt rum och ville ha dörren låst. Sven Didricksson kom till målsägandens rum i samband med att hon satt i polisens telefonkö för att anmäla händelsen. Han har beskrivit målsägandens tillstånd som riktigt traumatiskt och mycket värre än en panikångestattack. Han har berättat att tårarna rann och att målsäganden knappt kunde prata. Han har vidare berättat att målsäganden uttryckte oro över hur hon skulle få hjälp i framtiden eftersom hon inte längre kunde känna sig trygg på den psykiatriska avdelningen samt att målsäganden efter händelsen höll sig mycket på sitt rum och inte ville gå i närheten av behandlingsrummet. Polisen Malin Larsson som höll det inledande förhøret med målsäganden har berättat att målsäganden var upprörd och ledsen under förhøret men att hon sakligt kunde redogöra för händelseförloppet och svara på obekväma frågor.

Genom målsägandens egna uppgifter och det som framgår av journalanteckningar är det utrett att målsäganden mådde dåligt redan innan händelsen och att hon grät mycket. Hovrätten anser dock att vittnenas iakttagelser av målsägandens beteende och reaktioner efter händelsen – i synnerhet Beatrice Svenssons iakttagelse av målsäganden när hon berättade att undersökningar inte görs i samband med injektioner – ger starkt stöd till målsägandens berättelse. Hovrätten anser även att det vittnet Gianluca Visieri har berättat om sina iakttagelser av målsäganden – att hon spontant visade exakt hur en undersökning av körtlar går till – ger stöd till målsägandens berättelse. Som redogjorts för när hovrätten inledningsvis bedömde invändningen om ryktesspridning har det inte heller kommit fram några omständigheter som talat för att målsäganden oriktigt skulle vilja anklaga John Österberg för brott. Mot bakgrund av detta och vid en samlad bedömning anser hovrätten att målsägandens uppgifter får ett så starkt stöd av övrig utredning i målet att de är tillförlitliga och ska läggas till grund för bedömningen av åtalet. Det är därmed utrett att John Österberg har handlat på det sätt som åklagaren påstår.

Händelserna den 21 januari 2021 och 5 mars 2021 (målsägande M1)

När det gäller händelsen i januari – som uppdagades först i samband med att regionen polisanmälde händelsen i mars – har målsäganden lämnat en relativt kortfattad

berättelse som inte har innehållit särskilt många detaljer. Målsäganden har vidare varit osäker på flera uppgifter och inte kunnat beskriva exempelvis hur hon låg i samband med undersökningen eller om John Österberg kände på henne någon annanstans än i rumpan. Målsägandens osäkerhet kring detaljer kan till viss del bero på att hon i samband med händelsen inte trodde sig vara utsatt för något brottsligt utan var av uppfattningen att John Österberg utförde en medicinskt motiverad undersökning på henne. Hon hade därför inte anledning att komma ihåg några detaljer. När det gäller själva undersökningen har dock målsäganden lämnat tydliga uppgifter kring hur hon fick visa upp sin rumpa och att hon skämdes lite samt att John Österberg därefter stoppade in ett finger i rumpan vilket gjorde ont. Målsäganden har vidare berättat att John Österberg motiverade undersökningen med att han skulle kontrollera hennes körtlar för att se om hon fått någon reaktion på den medicinen som hon fått rektalt för sina krampanfall. Denna uppgift är mycket specifik och det är särskilt utmärkande att tillvägagångssättet för att motivera undersökningen överensstämmer med den senare händelsen i september. Även om berättelsen har varit kortfattad har den varit sammanhängande och inte innehållit några uppenbara motsägelser eller svårförklarliga moment. I de delar som berättelsen har kunnat kontrolleras har den vidare visat sig stämma, exempelvis avseende det målsäganden berättat om anledningen till att hon var inlagd på psykiatri. Målsäganden har inte heller gett intryck av att vilja överdriva sin berättelse utan har varit tydlig när hon känt sig osäker. Mot bakgrund av detta anser hovrätten att målsäganden har lämnat en trovärdig berättelse om händelsen i januari.

Gällande händelsen i mars har målsäganden lämnat en mer utförlig redogörelse för händelseförloppet. Berättelsen har varit klar och sammanhängande och den har inte innehållit några uppenbara motsägelser eller svårförklarliga moment. Målsäganden har även i denna del haft vissa svårigheter att komma ihåg exakt hur hon var placerad under undersökningen men hon har beskrivit vissa utmärkande detaljer, exempelvis att hon var tvungen att sätta upp sitt ben mot väggen för att John Österberg skulle få bättre insyn och att John Österberg berättat att undersökningen var ordinerad av bakjouren. Målsäganden har vidare beskrivit att hon inte själv uppfattade att det skulle vara något fel med undersökningen men att de personer som hon berättade för efteråt verkade helt oförstående inför den. Detta är tydliga detaljer som talar för att berättelsen är sann.

Berättelsen har vidare visat sig stämma i de delar som har kunnat kontrolleras, exempelvis att John Österberg kom till henne sent på kvällen. Målsäganden har inte heller i denna del gett uttryck för att vilja överdriva berättelsen utan har redogjort för när hon har känt sig osäker. Mot bakgrund av detta anser hovrätten att målsäganden har lämnat en trovärdig berättelse även om händelsen i mars och går över till att pröva vilket stöd målsägandens berättelser får av övrig utredning i målet och om uppgifterna kan anses tillförlitliga.

När det gäller händelsen i mars har målsäganden, i direkt anslutning till denna, berättat för sin rumskamrat Britta Eklund om undersökningen. Britta Eklund har i allt väsentligt återgett samma berättelse som målsäganden själv och hon har även bekräftat målsägandens uppgift om att målsäganden sagt till John Österberg att undersökningen gjorde ont varpå han avslutade den. Detta ger starkt stöd till målsägandens berättelse. Även Emma Andersson och Emma-Maria Ström-Lindgren har bekräftat målsägandens uppgifter om att John Österberg utfört en undersökning på grund av misstänkt urinvägsinfektion och att undersökningen skulle ha skett på inrådan av läkare.

Gällande händelsen i januari kan konstateras att målsäganden har berättat om denna först vid polisförhören i mars. Anledningen till detta var att hon inte själv hade uppfattat att hon var utsatt för något brottsligt i samband med undersökningen. Hon har därför inte heller haft anledning att berätta om den för någon innan polisförhören. Vid polisförhören i mars lämnade hon dock den specifika och mycket särpräglade uppgiften att John Österberg motiverade undersökningen med att han skulle undersöka henne för biverkningar av medicin och känna på hennes körtlar. Det målsäganden har beskrivit är alltså exakt samma tillvägagångssätt för att motivera undersökningen som kommer att upprepas av John Österberg mot målsägande M2 i september. Detta är en omständighet som inte kan bortses från och som ger ett mycket starkt stöd till målsägandens berättelse.

Vidare kan konstateras att målsäganden inte själv polisanmälde någon av händelserna. Händelsen i mars anmäldes av regionen och händelsen i januari av polisen. Genom förhören med såväl Britta Eklund som Emma-Maria Ström-Lindgren har det kommit

fram att målsäganden uttryckte oro för vad som skulle hända med John Österberg efter att hon berättat om undersökningen i mars samt att målsäganden var av uppfattningen att John Österberg inte hade gjort något fel eftersom undersökningen – såsom John Österberg framställt det – hade ordinerats av läkare. Britta Eklund har vidare berättat att målsäganden på kvällen efter undersökningen var nöjd över att hon skulle få hjälp med sin urinvägsinfektion och att målsäganden då trodde att undersökningen var motiverad. Med beaktande av detta anser hovrätten inte att det finns några skäl att anta att målsäganden oriktigt skulle vilja anklaga John Österberg för brott.

Mot bakgrund av det som har anförts ovan och vid en samlad bedömning anser hovrätten att målsägandens uppgifter får ett så starkt stöd av övrig utredning i målet att de är tillförlitliga och ska läggas till grund för bedömningen av åtalet. Det är därmed utrett att John Österberg har handlat på det sätt som åklagaren påstår.

Hovrätten går nu över till att pröva om John Österbergs uppgifter och invändningar (utöver de övergripande invändningar som ovan har redogjorts för) förtar värdet av åklagarens bevisning och därmed leder till någon annan bedömning.

Bedömningen av John Österbergs uppgifter och invändningar

John Österberg har gjort vissa invändningar som är gemensamma för flera av händelserna vilka hovrätten först kommer att pröva för att sedan bedöma hans uppgifter och invändningar kopplade till de specifika händelserna.

Invändningar om handlandets orimlighet, suicidförsök och övergripande brister i utredningen

John Österberg har gjort gällande att det faller på sin egen orimlighet att han skulle riskera hela sin karriär genom att genomföra gärningarna i ett på avdelningen centralt beläget behandlingsrum där rullgardinen var uppdragen och vem som helst i personalen – när som helst – kunde komma in. Dessutom skedde suicidförsök på avdelningen både den 5 mars och den 5 september vilket tog stort fokus. När det gäller

händelsen i september hade han dessutom berättat för kollegan Anna-Stina Tiger att han skulle gå till behandlingsrummet med målsäganden M2. Vidare har John Österberg gjort gällande att utredningen är bristfällig eftersom tillräckligt många medpatienter inte har hörts och någon kontroll av målsägandenas mobiltelefoner och sociala medier inte har genomförts.

Invändningen om handlandets orimlighet

Av utredningen framgår att behandlingsrummet är centralt placerat på avdelning 27 samt att alla i personalen har tillgång till rummet med sina nycklar. Dörren till rummet låser sig automatiskt när den går igen och det är nödvändigt att ha nyckel för att öppna den. Det har vidare kommit fram att skylten som visar ledigt/upptaget inte alltid används och att det ofta händer att personal kommer in i rummet samtidigt som behandling pågår. Sjuksköterskan Anna-Stina Tiger, som arbetade med John Österberg den 5 september, har berättat att arbetspasset var stressigt och att John Österberg därför skulle hjälpa henne att ordna med en Phenergan-injektion till målsäganden (M2). Hon har dock inte kunnat bekräfta John Österbergs uppgift att han sagt till henne att han skulle gå till behandlingsrummet med M2. Anna-Stina Tiger har även berättat att man, av respekt för patienten, inte går in i behandlingsrummet om man vet att det exempelvis sker en injektion där inne. Anna-Stina Tiger har också berättat att hon var ganska ny inom psykiatri och därför vanligtvis ställde många frågor till John Österberg under ett pass. Under just detta pass hade dock både hon och andra kollegor svårt att hitta John Österberg vid flera tillfällen.

Ett handlande som innebär att någon utför en våldtäkt på en arbetsplats i ett centralt beläget rum som flera personer samtidigt har tillträde till är mycket vågat. Det är inte ett handlande som är rationellt och från allmänna utgångspunkter rimligt.

Invändningen är dock generell och tar sikte på hur personer i allmänhet skulle handla. Även om det handlande som åklagaren har beskrivit är anmärkningsvärt försvagar det endast i mindre mån åklagarens bevisning i det enskilda fallet.

Suicidförsök

När det gäller händelsen i september framgår av utredningen att John Österberg signerade den Phenergan-spruta som han gav till målsäganden kl. 16.24. Genom Anna-Stina Tigers uppgifter är det utrett att det skedde ett suicidförsök på avdelningen någon gång mellan kl. 17.00 och 20.00. Gällande händelsen i mars är det genom Anton Haglunds uppgifter utrett att det skedde ett suicidförsök på avdelningen någon gång innan kl. 19.40. Det är vidare utrett att John Österberg befann sig i behandlingsrummet med målsäganden någon gång kring 22-tiden då han skulle avsluta sitt pass. De olika suicidförsöken har alltså inte skett samtidigt som de i målet påstådda gärningarna varför hovrätten inte anser att suicidförsöken i sig utesluter ett sådant handlande som åklagaren påstår. Hovrätten anser inte heller att det i övrigt har kommit fram något kring suicidförsöken som förtar värdet av åklagarens bevisning.

Övergripande brister i utredningen

Mot bakgrund av den bedömning som hovrätten ovan har gjort gällande värderingen av målsägandens uppgifter och åklagarens bevisning i övrigt, anser hovrätten inte att John Österbergs invändning om att tillräckligt många medpatienter inte har hörts och att någon kontroll av målsägandenas mobiltelefoner och sociala medier inte har genomförts förtar värdet av åklagarens bevisning.

Hovrätten går nu över till att bedöma John Österbergs uppgifter och invändningar kopplade till de specifika händelserna.

Händelsen den 5 september 2021 (målsägande M2)

John Österbergs uppgifter

John Österberg har lämnat en lång, sammanhängande och relativt detaljerad berättelse. I de delar som den har kunnat kontrolleras har den visat sig sanningsenlig, exempelvis att han gav målsäganden en Phenergan-spruta vilken han signerade kl. 16.24. När det

gäller hans uppgifter om vad som utspelade sig i behandlingsrummet framstår det dock som något svårförklarligt att han undersökte målsägandens halsmandlar i syfte att utesluta en förkylning men inte genomförde något test för covid-19. Särskilt då tidigare utbrott av covid på avdelningen hade gett långtgående konsekvenser. Detta ger viss anledning att ifrågasätta hans uppgifter kring händelseförloppet i behandlingsrummet.

Ytterligare invändning om brister i utredningen

John Österberg har (utöver det som ovan redogjorts för) gjort gällande att utredningen är bristfällig eftersom det saknas dokumentation kring polisens undersökning av behandlingsrummet. Det har därmed inte varit möjligt att utreda om de handskar som John Österberg använde vid undersökningen av målsäganden – och som han hävdar att han slängde i papperskorgen – fanns i rummet.

Polisen har beslagtagit ett par handskar som saknat spår från såväl målsäganden som John Österberg varför det måste anses utrett att dessa inte användes vid undersökningen. Det saknas dock dokumentation kring polisens undersökning av behandlingsrummet varför det inte är möjligt att utreda huruvida det fanns möjlighet att beslagta ytterligare handskar. Detta utgör i sig en brist. Det kan dock konstateras att undersökningen av rummet dröjde till, i vart fall, dagen efter händelsen eftersom det var då som målsäganden kontaktade polisen. Rummet har under denna tid inte varit avspärrat på något sätt. Ett eventuellt fynd av ytterligare handskar hade därmed sannolikt inte kunnat tillmätas något högre bevisvärde.

Ytterligare invändningar om tillförlitligheten av målsägandens uppgifter

John Österberg har berättat att han gav målsäganden medicin mot s.k. ”myrkryp” i benen i samband med att de lämnade behandlingsrummet och gjort gällande att målsäganden inte har velat bekräfta att hon led av ”myrkryp” vilket ger anledning att ifrågasätta hennes uppgifter. Det framgår av målsägandens läkemedelslista att hon var ordinerad medicin mot ”myrkryp”. Hovrätten kan dock konstatera att målsäganden inte

har fått några uttryckliga frågor kring detta varför det inte kan anses påverka tillförlitligheten av hennes uppgifter att hon inte har bekräftat att hon led av ”myrkryp”.

John Österberg har vidare gjort gällande att målsägandens uppgifter om att han föreslog en Phenergan-spruta i förebyggande syfte inte är sann. Målsäganden har berättat att John Österberg föreslog en injektion med Phenergan i förebyggande syfte för att motverka fler ångestattacker mot kvällen och att detta var anledningen till att hon gick med på att ta injektionen. Mot bakgrund av den bedömning som hovrätten ovan har gjort av målsägandens uppgifter och åklagarens stödbevisning, anser hovrätten inte att denna invändning ger anledning att ifrågasätta tillförlitligheten av målsägandens uppgifter.

Sammanfattande bedömning av John Österbergs uppgifter och invändningar

Det finns, som ovan redogjorts för, viss anledning att ifrågasätta John Österbergs beskrivning av vad som utspelade sig i behandlingsrummet. Mot bakgrund av detta, den bedömning som hovrätten har gjort av målsägandens uppgifter och åklagarens stödbevisning samt vid en samlad bedömning av John Österbergs uppgifter och invändningar, anser hovrätten inte att John Österbergs uppgifter eller invändningar försvagar värdet av åklagarens bevisning i någon större omfattning. Det är därmed ställt utom rimligt tvivel att John Österberg har handlat på det sätt som åklagaren påstår när det gäller händelsen i september.

Händelserna den 21 januari 2021 och 5 mars 2021 (målsägande M1)

John Österbergs uppgifter

När det gäller händelsen i januari har John Österberg berättat att den enda patientkontakt han hade med målsäganden var att han gav henne medicin rektalt under ett krampanfall. Hans uppgifter om krampanfallet och medicineringen av detta får stöd av det Emil Johansson har berättat.

Gällande händelsen i mars har John Österberg lämnat en lång och relativt detaljerad berättelse. Hans berättelse har vidare visat sig stämma i de delar som gått att kontrollera, exempelvis att det under dagen skett ett suicidförsök på avdelningen och att han kom till målsäganden sent på kvällen då han egentligen skulle sluta sitt pass. När det gäller vad som utspelade sig i behandlingsrummet har John Österberg berättat att målsäganden var frustrerad och ville prata ostört samt att de gick in i behandlingsrummet som låg nära till hands. Inne i rummet berättade målsäganden att hon blivit våldtagen av sin tidigare pojkvän och uttryckte frustration över att John Österberg inte hade prioriterat hennes urinvägsinfektion. Vidare har han berättat att målsäganden blev arg eftersom han inte tänkte kontakta läkare med anledning av urinvägsinfektionen utan i stället ta upp det på rondan. Målsäganden ska då ha uttryckt att han var äcklig och att han ”skulle få ångra det här”.

Det framgår av rondanteckning i journalen att en urinsticka skulle tas på målsäganden. Detta bekräftar John Österbergs uppgift om att han antecknat åtgärden på ett s.k. rondpapper. När det gäller John Österbergs beskrivning av målsägandens agerande i behandlingsrummet är den dock svårförenlig med såväl Britta Eklunds som Emma-Maria Ström-Lindgrens och Emma Anderssons iakttagelser av målsäganden efter händelsen. Genom deras uppgifter framgår att målsäganden var nöjd efter undersökningen eftersom hon skulle få hjälp med urinvägsinfektionen och att hon uttryckte oro över vad som skulle hända med John Österberg efter att hon hade berättat om undersökningen. Det framstår vidare som något märkligt att uppgiften om våldtäkten aldrig journalfördes vilket John Österberg har förklarat med att han hört att målsäganden berättat om den för annan personal och då antog att detta redan hade journalförts. Med beaktandet av detta och med hänvisning till den bedömning som ovan har gjorts att det saknas anledning att anta att målsäganden oriktigt skulle vilja anklaga John Österberg för brott, anser hovrätten att det finns skäl att starkt ifrågasätta John Österbergs uppgifter kring vad som utspelade sig i behandlingsrummet.

Ytterligare invändning om tillförlitligheten av målsägandens uppgifter

John Österberg har gjort gällande att målsäganden sedan tidigare förekommer i brottmål som både målsägande och tilltalad vilket ger anledning att ifrågasätta tillförlitligheten av hennes uppgifter. Det har i målet kommit fram att målsäganden i perioder har levt ett liv som kantats av missbruk och dåligt sällskap. Det framstår därmed inte som helt svårförklarligt att hon tidigare har hamnat i situationer där hon utsatts för brott eller begått brottsliga gärningar. Hovrätten anser dock inte att det har kommit fram något konkret kring hur detta skulle påverka tillförlitligheten av hennes uppgifter i detta mål varför John Österbergs invändning i denna del saknar betydelse.

Sammanfattande bedömning av John Österbergs uppgifter och invändningar

Det finns anledning att ifrågasätta John Österbergs beskrivning av vad som utspelade sig i behandlingsrummet i mars. Mot bakgrund av detta, den bedömning som hovrätten har gjort av målsägandens uppgifter och åklagarens stödbevisning samt vid en samlad bedömning av John Österbergs uppgifter och invändningar, anser hovrätten inte att John Österbergs uppgifter eller invändningar förtar värdet av åklagarens bevisning. Det är därmed ställt utom rimligt tvivel att John Österberg har handlat på det sätt som åklagaren påstår när det gäller både händelsen i januari och händelsen i mars.

Rubricering, straffmätning och påföljdsval

Rubricering

Rättsliga utgångspunkter

Den som, med en person som inte deltar frivilligt, genomför ett samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst två år och högst sex år. Vid bedömningen av om ett deltagande är frivilligt eller inte ska det särskilt beaktas om frivillighet har kommit till uttryck genom ord eller handling eller på annat sätt. En person kan aldrig anses

delta frivilligt om gärningsmannen förmår personen att delta genom att allvarligt missbruka att personen står i beroendeställning till gärningsmannen (se 6 kap. 1 § första stycket 3 brottsbalken).

En beroendeställning innebär att det finns ett avhängighetsförhållande mellan gärningsmannen och målsäganden. Detta kan ha sin grund i ett anställnings- eller lydnadsförhållande. Ett exempel är det förhållande som en person som är intagen på anstalt har till en styresman eller en tjänsteman på anstalten. Ett annat är elevens förhållande till en lärare som är examinerare. Fall av detta slag har det gemensamt att den ene är beroende av beslut som den andre har möjlighet att fatta. En arbetsgivare eller en arbetsledare kan exempelvis hota med avsked och en tjänsteman på en anstalt med indragna förmåner av olika slag. Även ekonomiska mellanhavanden kan grunda en beroendeställning. Ett annat exempel är narkomanen som befinner sig i en beroendeställning i förhållande till leverantören av narkotika. Beroendeställningen behöver alltså inte vara av formellt slag och även i fall där det finns inslag av frivillighet eller valfrihet kan det vara fråga om en beroendeställning av det slag som avses i bestämmelsen. För att kriminaliseringen inte ska sträcka sig för långt gäller att handlandet ska framstå som ett maktövergrepp mot en svagare person. I lagtexten markeras detta med att gärningsmannen allvarligt ska ha missbrukat beroendeförhållandet. Det innebär i sin tur att beroendeställningen måste ha varit sådan, att den har varit avgörande för eller åtminstone starkt har påverkat den svagare personens handlande (se bl.a. rättsfallet NJA 2015 s. 536 med hänvisningar).

Hovrättens bedömning

Samtliga gärningar är sådana sexuella handlingar som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförliga med samlag. Båda målsägandena har, på grund av sitt dålig psykiska mående, befunnit sig på den psykiatriska avdelning där John Österberg arbetade som sjuksköterska. Det har inte kommit fram att någon av målsägandena hade någon djupare relation till John Österberg utöver att det varit fråga om en patientrelation. Möjligen har målsäganden M1 tytt sig något mer till John Österberg. Det har dock varit fråga om en patientrelation och vård på en låst psykiatrisk avdelning

där målsägandena har varit beroende av John Österbergs beslut kring exempelvis vidbehovsmedicinering och läkarkontakter. Mot bakgrund av detta anser hovrätten att målsägandena har stått i beroendeställning till John Österberg på ett sätt som avses i bestämmelsen om våldtäkt.

John Österberg har i sin egenskap av sjuksköterska förmått målsägandena att delta i undersökningarna genom att få dessa att framstå som medicinskt motiverade. I ett fall har han dessutom sagt till målsäganden att undersökningen varit ordinerad av läkare. Genom detta har John Österberg allvarligt missbrukat målsägandenas beroendeställning till honom och handlandet framstår helt klart som ett maktövergrepp mot en svagare person. John Österbergs handlande ska därför bedömas som våldtäkt gällande samtliga tre händelser och tingsrättens dom ska fastställas i fråga om skuld.

Straffmätning och påföljdsval

Hovrätten bedömer att gärningarnas samlade straffvärde motsvarar fyra års fängelse. Hovrätten har som försvårande omständighet beaktat att det varit fråga om övergrepp mot personer som på grund av sitt dåliga mående har befunnit sig i en mycket utsatt situation vilket John Österberg har utnyttjat.

Det kan antas att John Österberg, till följd av att han döms, kommer att drabbas av avsked och indragen sjuksköterskelegitimation vilket ska beaktas vid straffmätningen. Hovrätten bedömer att skälig kompensation motsvarar en reduktion av straffvärdet med sex månader. Det höga straffmätningensvärdet utesluter annan påföljd än fängelse varför påföljden bestäms till fängelse i tre år och sex månader.

Skadestånd

Målsägande M2 (händelsen den 5 september 2021)

Hovrätten ansluter sig till tingsrättens bedömning gällande både ersättning för kränkning och sveda och värk och tingsrättens dom ska därmed fastställas i denna del.

När det gäller ersättning för kränkning har hovrätten beaktat att det varit fråga om en mycket utsatt situation med kränkande inslag där målsäganden exempelvis har ombetts ställa sig på alla fyra under undersökningen. Vidare har övergreppet skett på en plats där målsäganden har haft rätt att känna sig trygg. Hovrätten bedömer därför att angreppet på den personliga integriteten har varit så allvarligt att detta motiverar en något högre ersättning är det schablonbelopp som vanligtvis utgår vid våldtäkt.

Målsägande M1 (händelserna den 21 januari och 5 mars 2021)

Hovrätten ansluter sig till tingsrättens bedömning när det gäller ersättning för kränkning. Hovrätten har då beaktat att det rört sig om två gärningar samt att övergreppen skett på en plats där målsäganden har haft rätt att känna sig trygg.

När det gäller ersättning för sveda och värk uppfattade målsäganden inte att hon var utsatt för något brottsligt i samband med händelsen i januari och det har inte kommit fram något som visar att hon lidit psykiskt fram till händelsen i mars. Hovrätten anser därför att högre ersättning än schablonersättningen vid våldtäkt om 15 000 kr inte ska utgå. Tingsrättens dom ska därmed ändras på det sättet att det belopp som John Österberg ska betala till M1 bestäms till 165 000 kr plus ränta på det sätt som framgår av domslutet.

Häktning

För våldtäkt är inte föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år. Eftersom det, med hänsyn till risken för återfall i brottslighet, inte är uppenbart att skäl för häktning saknas ska John Österberg vara fortsatt häktad.

Ersättning till försvararen

Hanna Lindblom förordnades som offentlig försvarare för John Österberg av Gävle tingsrätt den 9 december 2021, alltså efter tingsrättens dom i målet. Hon biträdde därefter John Österberg att överklaga tingsrättens dom. Hanna Lindblom bedriver sin

verksamhet i Stockholm och hon har begärt ersättning för merkostnader avseende tidsspillan och utlägg hänförliga till resa i samband med inställelse till hovrättens huvudförhandling. Begärd ersättning för tidsspillan avser 22 timmars restid fördelat på två resor tur och retur till Sundsvall. Begärd ersättning för utlägg avser kostnad för tåg och uppgår till 3 481 kr exklusive mervärdesskatt.

Hanna Lindblom har inte fått något positivt förhandsbesked gällande merkostnader och hovrätten gör bedömningen att det inte finns några särskilda skäl för att ersätta merkostnader på grund av att hon har sin verksamhet långt från domstolsorten. Eftersom Hanna Lindblom förordades av Gävle tingsrätt och därefter har biträtt sin huvudman med överklagandet till hovrätten, ska hon få ersättning för tidsspillan och utlägg vid resa till och från förhandlingen i hovrätten motsvarande tiden mellan tingsrättsorten och hovrättsorten (se rättsfallet NJA 2017 s. 652 p. 12). I detta fall ligger tingsrättsorten i Gävle varför ersättning för tidsspillan ska utgå med 6 timmar tur och retur för resa till Sundsvall, alltså totalt 12 timmar. Vidare ska ersättning för utlägg avseende resekostnad utgå med 2 562 kr, vilket motsvarar milersättning för resa med egen bil för två resor tur och retur mellan Gävle och Sundsvall (21 mil x 30,5 kr x 4 resor). Detta innebär att Hanna Lindblom totalt ska få ersättning för tidsspillan med 50 160 kr och utlägg med 11 868 kr exklusive mervärdesskatt. Begärd ersättning i övrigt bedöms som skälig.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast **torsdagen den 17 mars 2022**.

Per-Anders Svensson

Emina Fazlic

Marlene Frånberg

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Per-Anders Svensson, skiljaktig, och Emina Fazlic, tf. hovrättsassessorn Marlene Frånberg, referent, samt nämndemännen Birgitta Liivlaid och Karl-Erik Lundin.

Skiljaktig mening, se bilaga C.

Avräkningsunderlag, se bilaga D.

GÄVLE TINGSRÄTT
D3
H3

Mål nr B 2768-21

Rättelse/komplettering

Dom, 2021-11-19

Domskal

- Rättelse, 2021-11-22

Beslut av: rådmannen Mikael Hammarstrand

Skadeståndsbeloppen i domslutet ska till M1 rätteligen vara 168 900 kr och till M2 rätteligen vara 135 000 kr.

Rättelsebeslutet kan överklagas särskilt inom tre veckor.

GÄVLE TINGSRÄTT
D3
H3

DOM
2021-11-19
meddelad i
Gävle

Mål nr: B 2768-21

PARTER (Antal tilltalade: 1)

Tilltalad

JOHN Karl Emil Österberg, 19930529-0752
Frihetsberövande: Häktad
Femte Tvärgatan 20 Lgh 1107
802 84 Gävle

Offentlig försvarare:

Advokat Christian Forslind
Advokatfirman De Basso AB
Första Magasinsgatan 5
803 10 Gävle

Åklagare

Kammaråklagare Anna Maria Larsson
Åklagarmyndigheten
Åklagarkammaren i Örebro
Box 1634
701 16 Örebro

Målsägande

1. Sekretess M1, se Partsbilaga sekretess
Sekretess

Målsägandebiträde:

Advokat Michaela Nyqvist
Advokatbyrån Thomas Bodström AB
Första Magasinsgatan 5
803 10 Gävle

2. Sekretess M2, se Partsbilaga sekretess
Sekretess

Målsägandebiträde:

Advokat Carina Abrahamsson
Advokatbyrån Carina Abrahamsson AB
Norra Skeppargatan 19
803 20 Gävle

Om domstolens behandling av personuppgifter, se www.domstol.se/personuppgifter. Kontakta oss för information på annat sätt.

Besöksadress
Lantmäterigatan 4

Telefon
026-17 67 00

Öppettider
måndag - fredag
09:00-16:00

Postadress
Box 1194
801 36 Gävle

E-post
gavle.tingsratt@dom.se

Webbplats
www.gavletingsratt.domstol.se

DOMSLUT

Brott som den tilltalade döms för

1. Våldtäkt, 6 kap 1 § 1 st 1 men och 3 men 3 p brottsbalken
2021-01-21 -- 2021-03-05 (2 tillfällen)
2. Våldtäkt, 6 kap 1 § 1 st 1 men brottsbalken
2021-09-05

Påföljd m.m.

Fängelse 4 år

Skadestånd

1. John Österberg ska betala skadestånd till M1 med 150 000 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 5 mars 2021 till dess betalning sker.
2. John Österberg ska betala skadestånd till M2 med 120 000 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 5 september 2021 till dess betalning sker.

Häktning m.m.

John Österberg ska stanna kvar i häkte till dess domen i ansvarsdelen vinner laga kraft mot honom.

Sekretess

Sekretessen enligt 35 kap. 12 § och 21 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för uppgifter som framkommit vid tingsrättens förhandling inom stängda dörrar och för uppgifter i målet som kan eller riskerar att röja målsägandenas identiteter ska bestå. Så gäller även partsbilagan till domen.

Brottsofferfond

Den tilltalade åläggs att betala en avgift på 800 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Ersättning

1. Christian Forslind får ersättning av staten med 147 582 kr. Av beloppet avser 110 010 kr arbete, 7 178 kr tidsspillan, 878 kr utlägg och 29 516 kr mervärdesskatt.
 2. Carina Abrahamsson får ersättning av staten för sitt arbete som målsägandebiträde med 89 953 kr. Av beloppet avser 71 962 kr arbete och 17 991 kr mervärdesskatt.
 3. Michaela Nyqvist får ersättning av staten för sitt arbete som målsägandebiträde med 86 913 kr. Av beloppet avser 52 013 kr arbete, 16 313 kr tidsspillan, 1 204 kr utlägg och 17 383 kr mervärdesskatt.
 4. Staten ska stå för kostnaden för försvararen och målsägandebiträden.
-

YRKANDEN M.M.

Åklagarens yrkanden, se stämningsansökan i bilaga 1.

Målsäganden 1:s (M1) genom målsägandebiträdet advokaten Michaela Nyqvist yrkanden, se bilaga 2

Målsäganden 2:s (M2) genom målsägandebiträdet advokaten Carina Abrahamsson yrkanden, se bilaga 3.

Inställningar

John Österberg har förnekat gärningarna och bestridit skadeståndsyrkandena. Vidare har han vitsordat sättet att beräkna yrkade räntor som skäliga i och för sig, men samtidigt förklarat att han inte kan vitsorda några yrkade kapitalbelopp som skäliga i och för sig.

UTREDNING

Rätten har upptagit bevisning i enlighet med av åklagaren åberopad bevisning, se stämningsansökan.

På John Österbergs begäran har tingsrätten hållit vittnesförhör med Camilla Johansson, Maine Wassberg, Olga Andersson och Katharina Garrick.

Det antecknas att tingsrätten har med stöd av 1 kap 3 a § 4 stycket rättegångsbalken avgjort målet med två nämndemän, sedan en nämndeman insjuknat efter första förhandlingsdagen.

M1 har sammanfattningsvis uppgett bl.a. följandeÅtalspunkten 1.1

Vid händelsen i januari 2021 var hon inskriven inom psykiatrin vid sjukhuset i Gävle. Hon drabbades av flera krampanfall och vid ett av anfallen var det kvällsfika. Hon erhöll då en injektion med kramplösning. John Österberg, legitimerad sjukskötare,

berättade för henne att man kunde drabbas av allergiska reaktioner ”i körtlarna” på grund av injektionen. Hon skulle därför enligt John Österberg undersökas i ett rum kallat undersökningsrummet. Hon låg på sidan på britsen i rummet med huvudet mot väggen. Hon visade sin rumpa och John Österberg förde ett finger in i hennes anus. Hon skämdes. Det var obehagligt och det gjorde ont. Det är riktigt att hon först under polisförhör i anledning av händelsen i mars 2021 berättade om händelsen i januari s.å.

Åtalspunkten 1.2

Hon drabbades av svår sjukdom och vårdades åter igen på psykiatrisk avdelning under mars 2021. Hon trappade av på narkotikaberoende. Hon kunde krampa 3-4 gånger/dag. Hon hade kontakter med Johan Österberg och hon hade stort förtroende för honom, som hon uppfattade som snäll. Han gjorde sig tid att lyssna på henne. När hon i januari 2021 talade om för Johan Österberg att hon misstänkte en urinvägsinfektion sade han att han skulle ringa en läkare och fråga vad som skulle göras. John Österberg sade sedan att han skulle undersöka henne. Hon trodde att en undersökning skulle göras. Han sade i undersökningsrummet att han inte såg så bra och bad därför henne att sätta upp ena hennes avklädda ben mot en vägg. Hon låg då ned på en brits. Hon var svullen kring blygdläpparna och John Österberg stoppade in ett finger i slidan och fingrade på blygdläpparna. Hon tror att han använde ett finger. Det gjorde ont. Han drog ur fingret igen och hon sade åt honom att det gjorde ont. John Österberg sade att han måste stoppa in ett finger i hennes slida. Hon tror att han ”körde runt” fingret. Efteråt sade han att allt tydde på att hon hade en urinvägsinfektion och att han ”skulle skicka upp ett test”. Hon berättade för annan personal om undersökningen som då sade att så där ska en undersökning av misstanke om urinvägsinfektion inte gå till. Hon hade svårt att förstå vad som hade hänt. Hon kände tillit till John Österberg. Hon ville inte tro att det var sant. Hon trodde och hoppades på att John Österberg ”skulle stå för vad han gjorde”.

M2 har sammanfattningsvis uppgett bl.a. följande.

Hon uppger sig vara diagnostiserad bipolär typ 2 innebärande djupa depressioner som varvas med perioder av väldigt bra välbefinnande. Hon var drabbad av överklighetskänslor och var/är periodvis drabbad av stark ångest och avsaknad av

lyckokänsla. Ångestattackerna kunde uppstå flera gånger varje dag. Hon träffade på John Österberg ”då och då” och den psykiatriska avdelningen upplevde hon som en trygg plats att vara på när hon var sjuk. Vid ett tillfälle drabbades hon av ”jättelång” ångestattack som varade i längre tid än 1½ timme. Hon tog olika sorters mediciner med attacken hävdes inte. Hon mötte Beatrice Svensson som sade åt henne att ”prata med John Österberg”. Hon mötte John Österberg utanför medicinrummet på avdelningen. Han sade då att vi provat alla mediciner som läkaren förskrivit. Han föreslog då en injektion med Phenergan. Hon sade nej till det förslaget. John Österberg föreslog då Phenergan-injektion i förebyggande syfte. Hon accepterade förslaget. Hon förlitade sig på vården men har numer insett att Phenergan aldrig tas i förebyggande syfte. Normalt tas medicinerna på ”hennes” rum. Denna gång togs injektionen i behandlingsrummet. Efteråt sade John Österberg att det var rutin att kolla biverkningar och att han skulle undersöka ”hennes körtlar”. John Österberg undersökte hennes ”körtlar” i halsregionen, under armarna och innanför låren. Hon tyckte det var lite obehagligt. Hon hade tunna byxor på sig. John Österberg sade att han behövde känna på könet. Hon tänkte och undrade varför det inte var en kvinnlig underskötare eller kvinnlig sjuksköterska var närvarande. Hon gick med på undersökningen och lades sig på en brits i rummet. Byxor och trosor drogs ned. John Österberg kände på henne skön. Hon kände att hon var ”helt slut” efter ångestattacken. I magen kändes det hela fel. Hon gick bara med på undersökningen. John Österberg sade då att ”tyvärr måste jag känna inuti dig också”. Han bad henne ställa sig på alla fyra på britsen. Han förde in sina fingrar i henne och ”grävde runt i 2-3 minuter”. Han stod bakom henne och han sade att hon inte hade några biverkningar. Trosorna och byxorna drogs upp och hon hade inte vågat och vågade inte ifrågasätta undersökningen.

Efter undersökningen frågade hon Beatrice Svensson om det är sant att man kollar körtlar efter det att injektionssprutan tagits? Hon såg i Beatrice Svenssons blick att något var fel. Hon var rädd för att ifrågasätta vården, särskilt när hon var ”nere på botten”. Hennes tillstånd försämrades och behövde därefter dygnet-runt-stöd. John Österberg visste om att hon hade självmordstankar. Hon har hört att en annan patient

också utsatts och att John Österberg blev avstängd på grund av detta. Hon kan inte förstå hur vården tog risken och lät John Österberg jobba vidare.

Injektionen togs på annorlunda sätt än vanligt. Normalt tas byxorna inte av vid sprutan. John Österberg hade sagt att det var rutin att undersöka eventuella biverkningar samt att han sade ”det är ingen fara – jag är van”.

Dagen efter hade John Österberg ställt följdfrågor till henne och hon kände att hans frågor var avvikande.

Hon känner inte M1 och hon har inte haft någon kännedom om att John Österberg varit avstängd förrän tidningarna skrev om detta (utredningen i målet tyder på att det var torsdagen den 9 september 2021, tingsrättens anmärkning). Phenergan tas aldrig i förebyggande syfte. Hon förstod att det John Österberg gjort var fel när hon hade pratat med Beatrice Svensson.

Först sade hon nej till sprutan. Hon bad inte om någon injektion. Det var John Österbergs förslag att ta sprutan ”i förebyggande syfte”. Hon anmälde till polisen dagen efter, den 6 september 2021.

John Österberg har sammanfattningsvis uppgett bl.a. följande.

I mars 2021 hade han haft ett tufft och stressigt pass. Han mötte M1 som var frustrerad/arg. Hon stod på ordination Stesolid. Hon trodde sig ha urinvägsinfektion. Hon berättade om en personlig sak som hänt henne tidigare i livet. Han tyckte att de kunde ta det senare. M1 ville prata enskilt med honom. M1 berättade att hon våldtagits av sin f.d. pojkvän, men ville inte anmäla detta där och då. M1 var uppmärksamhetssökande. Hon var frustrerad att han inte hjälpt henne med urinvägsinfektionen. M1 ville att han skulle kontakta läkare för läkemedel. Han sade åt henne att han inte kan ge läkemedel som inte ordinerats av läkare. M1 kallade då honom äcklig och sade ”att det här kommer du att få ångra”. Hon tjtade om Stesolid. Han skulle sluta sitt pass och klockan var ca 21.45. Passet slutar kl. 22.00. Det var 3 sjuksköterskor i tjänst den kvällen. Han beslöt sig för att jobba övertid och tog sig an

M1. Han berättade för M1 att hon skulle få hjälp dagen efter och skrev upp vad hon sagt angående sina misstankar om urinvägsinfektion på ett rondpapper, inte i journalen. Han erkänner att om en patient uppger sig ha varit våldtagen ska detta dokumenteras i journalen, men av olyckliga omständigheter blev det inte journalfört.

Angående händelsen i januari 2021 krampade M1 och han gav henne rektal Stesolid-lösning, som dokumenterades i journalen. Någon annan patientkontakt med henne minns han inte.

Vad gäller den ifrågasatt septemberhändelsen minns han hur Beatrice Svensson ropade och ville att han skulle hjälpa en patient. Han mötte upp M2 på hennes rum. Hon ville ha mer medicin för sin ångest. Han föreslog Phenergan-injektion. Helst skulle "Anna-Stina" ta den. Han hjälpte M2 med injektionen i behandlingsrummet. Han bad M2 att lägga sig på sidan för att komma åt "yttre kvadranten" på skinkan. Han informerade M2 om att hon fick 2 ml men han hade ingen/fick ingen kontakt med henne. M2 tog efteråt sig själv på halsen och sa att hon hade halsont. Han misstänkte förkylning. Han var stressad. Det är vanligt att känna på halsmandlarna och det är vanligt med förkylningar. M2 pratade om "myrkryp" i benen efter behandlingen och han skrev in symptomen i journalen. Han tänkte inte på Coronatest.

Efter avstängningen var personal oroliga för att utsättas av patienter. Manlig personal ombads "gå två", men det var en rutin som misssköttes ganska ofta. Orsaken var de stressiga arbetsförhållandena. Han upplevde det som att allt handlade om att "släcka eldar".

Han har varit chockad över anklagelserna och han känner att det är "helt sjukt" att en patient åter igen anklagar honom. Det måste ha gått ett rykte på avdelningen.

Han har pratat med sin kollega Henrik Larsson. Han har tidigare använt testosteron men har slutat. Han har sedan han slutade med testosterondopning haft problem med att få tillbaka sin egenproduktion av testosteron.

Vittnet, och sjuksköterskan sedan 35 år, Britta Eklund

M1 uppgav i mars 2021 att hon misstänkte att hon var drabbad av urinvägsinfektion, eftersom det sved i underlivet. Normalt tas urinprov och/eller urinodling för att säkerställa urinvägsinfektioner. Uppgiften att M1 undersökts gynekologiskt reagerade hon på. M1 uppgav att hon trodde att bakjournalsläkaren varit kontaktad i anledning av frågan och därför uppmanade hon M1 att se vad läkaren antecknat i hennes journal. M1 gav vid det tillfället inte intrycket av att John Österberg gjort något fel. Hon erhöll informationen om att han ”stoppat in fingret i slidan lite grann då”.

Vittnet Emma Andersson

Hon arbetade som kollega till John Österberg. Hon fick i mars 2021 reda på att John Österberg genomfört en underlivsundersökning. Hon ringde då verksamhetsledaren. M1 hade uppgivna problem med en urinvägsinfektion och att genomförd undersökning inte var ordinerad. M1 och John Österberg hade ingen dålig relation. Hon talade inte om för M1 att undersökningen inte var ordinerad. Av chefen fick hon reda på att det var ”ett övergrepp”. Hon har inte hört talas om några fler detaljer. Det är riktigt att behandlingsrummet kan nås av ”vem som helst”. Efter händelsen i september 2021 har personalen börjat tänka till.

Vittnet, skötaren, Emma-Maria Ström-Lindgren

M1 berättade för henne om vad som hänt i mars 2021. Uppgifterna kändes lite märkliga. Märkligt att just John Österberg genomfört undersökningen. Hon tror inte att sjuksköterskor gör sådana undersökningar. M1 uttryckte att hon inte ville att någon skulle vara arg på John Österberg ”för att läkaren sagt åt John Österberg att göra undersökningen”.

Vittnet AT-läkaren Anton Haglund

Han arbetade journatt den 5 mars 2021. Han har bl.a. uppgett att han tyckte det var ”lite konstigt” att göra en gynekologisk undersökning för misstanke om urinvägsinfektion. En sådan undersökning bedömde han inte som i vart fall akut och kunde vänta till dagen efter, att tas upp under rondan.

Vittnet polisinspektören Malin Larsson

M2 var under inledande förhöret upprörd, ledsen, saklig och kunde redogöra för ett händelseförlopp. Hon ställde obekväma frågor till M2. M2 gav uttryck för att förtroendet för sjukvården var skadat och hon hade litat på sjukskötaren och hade litat på John Österberg. Han gav uttryck för att hon inte hade vågat berätta förrän dagen efter. M2 uppgav att John Österberg övertalat henne att i förebyggande syfte ta en injektion Phenergan mot hennes svåra ångest. John Österberg hade då till annan personal uppgett att ”jag tar hand om henne” och de gick in i ett undersökningsrum. Vidare uppgav M2 att John Österberg uppgett att injektionen kunde ge biverkningar och att han nu skulle undersöka hennes ”körtlar”. John Österberg hade börjat med att undersöka körtlar kring halsen och ljumskarna. Därefter hade han undersökt utsidan av hennes kön. M2 gav uttryck för att det ”inte kändes ok”. Därefter hade John Österberg uppgett att han behövde undersöka ”inuti” också med sina fingrar. M2 sade att John Österberg hade engångshandskar på sig.

Vittnet undersköterskan Beatrice Svensson

Vittnet har bl.a. uppgett följande. M2 led av kraftig ångest. Därför vårdades hon på avdelningen. Måndagen den 6 september 2021 hade hon kökstjänst och såg att M2 såg ”uppgiven ut”. M2 frågade henne om det görs undersökningar i samband med injektioner? Hon gick till en kollega och frågade om det görs undersökningar efter injektioner med mediciner? Kollegan hade svarat nej. Hon berättade för M2 att det inte görs undersökningar ”efter injektioner”. M2 berättade därefter för henne att John Österberg – för att undersöka ”biverkningar” – känt på hennes hals och under armarna för att kontrollera om M2 drabbats av svullna körtlar. John Österberg hade därefter enligt M2 undersökt insidan av M2:s lår och ställt frågan om M2 hade svårt att kissa? M2 hade besvarat frågan med nej. John Österberg hade då känt utanpå ”pullan” och John Österberg sade att det var fråga om en rutinundersökning. M2 hade befunnit sig på en brits i undersökningsrummet och John Österberg hade börjat undersöka M2 ”inuti”. M2 hade uttryckt att hon kände sig utlämnad. M2 hade haft knäna på britsen medan John Österberg kände henne i underlivet.

M2 hade blivit jätteledsen när hon uppgett att inga undersökningar görs efter injektioner. Hon uppmanade M2 att polisanmäla händelsen. M2 hade ringt 114 14. Det var en lång väntetid.

Torsdagen den 9 september 2021 stod det ”i tidningen” uppgifter som gjorde att M2 reagerade och sade ”herregud, det har ju hänt tidigare”. M2 uttryckte då ”att hade Johan Österberg inte fått komma tillbaka hade det inte hänt mig”. M2 var uppriktigt förvånad och förstod inte riktigt. M2 var upprörd, ledsen och förvånad. Därefter uppehöll sig M2 på sitt rum och önskade dörren låst. M2 gav uttryck för att vara uppgiven. Möjligen var M2 mer förtvivlad än ledsen över det inträffade.

Det brukar hända att personer kommer in i behandlingsrummet samtidigt som undersökningar/behandlingar med patienter pågår. Hon har hört att John Österberg varit avstängd från arbetsplatsen.

Det kan vara så att patienter med instabil personlighetsstörning kan uppfattas som uppmärksamhetsstörda, manipulativa, arga, fientligt inställda, kan gråta för att få uppmärksamhet samt gråta för att manipulera.

Vittnet, tillika skötaren, Sven Didricksson

Han har bl.a. uppgett att M2 för honom uppgett att John Österberg i syfte att undersöka biverkningar undersökt hennes körtlar på halsen, under armarna och i underlivet. M2 hade stått på knäna för att John Österberg skulle komma åt. M2 hade uttryckt ”hur kan man ha sex igen efter något sådant här?”

Det finns ett fönster i behandlingsrummet. Vissa patienter kan vara utåtagerande, aggressiva, manipulativa och personalen kan vara rädd om och för sina värdesaker. Fönstret i behandlingsrummet ligger på våning 3 och vid undersökningar/behandlingar kan gardiner dras för fönstret och det finns viss utrustning i rummet som förhindrar insyn.

Vittnet sjuksköterskan, tillika vårdledaren, Sophie Klang

Hon är kollega med John Österberg sedan 3-4 år. Hon har träffat såväl M1 som M2. Under en helg hade en kollega ringt till henne och uppgett att det hänt något med en patient som inte var okej. Hon fick inte reda på några detaljer. Hon tycker inte att hon hört några rykten eller spekulationer om vad som hänt. Det var lite prat. Det hon hört var fundersamheter/oro om vad som hänt och vad som skulle hända. Hur ska man skydda sig och patienten från sådana här saker? Det borde vara två i rummet för att skydda sig från sådana här saker. John Österberg uttryckte att det vore bra med två i rummen. Han tror inte John Österberg följt rådet om två i rummet. Hon var tydlig och John Österberg var tydlig med att han tyckte det var en bra idé att vara två i rummet.

Hon har fått sig berättat lite grann från kollegor om vad som hänt i september 2021. Själv var hon på semester då. Hon fick information om att John Österberg gjort en undersökning på M2 och gjort saker på M2 som "inte kändes okej". Det skulle ha varit fråga om någon undersökning av en urinvägsinfektion och "om det var något som man kunde se"; svullen, rött eller något annat. Hon hade pratat med Emma-Maria Ström-Lindgren och Camilla (Johansson, tingsrättens anmärkning). Det var i sin tidigare roll som chef och vårdledare som hon emottog informationen avseende händelsen i mars.

Ingen patient har pratat med henne om vad som hänt mellan mars och september eller ens efter september.

Angående händelsen i mars sades det något om att John Österbergs skulle ha undersökt "körtlar" på något sätt och undersöka könsorganet på något sätt och "känna och titta på saker som inte kändes okej".

Vittnet, och sedan den 1 mars 2021 tillförordnade vårdenehetschefen, Kristina Kihlström

Hon har inte iakttagit några särskilda rykten. Hon nåddes i mars inte av andra mer konkreta detaljer än att det var fråga om "sexuellt övergrepp" och att John Österberg stängdes av från sitt arbete dagen därpå. Hon frågade John Österberg om hon fick

prata öppet på en arbetsplatsträff (APT) om händelsen i mars och att han blev avstängd. John Österberg hade svarat ja.

Efter händelsen i september 2021 blev proceduren densamma som tidigare; säkerhetschefen, avdelningschefen och HR-avdelningen informerades och John Österberg stängdes åter igen av. John Österberg reagerade denna gång starkt och var yvig i rörelserna. John Österberg hade frågat vilken patient som lämnat uppgifterna och han gav uttryck för frustration.

M1 och M2 har aldrig legat inne för vård samtidigt.

Det har hänt gränsöverskridande beteenden i vården tidigare och de flesta gånger har det varit personal som betett sig otillbörligt. Hon kan inte komma ihåg något tillfälle då det ska ha varit ogrundade anklagelser.

Vittnet Henrik Larsson

M1 berättade för honom efter händelsen i mars 2021 att John Österberg hade rört henne på ”ett konstigt sätt”/”olämpligt sätt”. Han rapporterade uppgifterna till kollegan Emma Andersson dagen efter. M1 gav uttryck för att John Österberg inte skulle råka illa ut. Det skulle ha rörts sig om någon vaginal undersökning. Vid hög arbetsbelastning förekommer det att patient och vårdande personal är ensamma i behandlingsrum.

Vittnet Simon Frisk

John Österberg har för honom uttryckt att M1 skulle hämnas på John Österberg om hon inte fick efterfrågad medicin. M1 var drabbad av missbruksproblematik och vårdades på avdelningen. M1 hade uttryckt att John Österberg skulle få ångra att han förvägrade henne medicin.

Vad gäller händelsen i september 2021 har han uttryckt oro som manlig kollega och ville därefter inte gå ensam som personal.

Det är inte ovanligt att sjuksköterskor undersöker patienter ensamma.

Vittnet Emil Johansson

Han arbetade som kollega till Johan Österberg. Han hörde talas om en orimlig relation med en patient av sexuell karaktär. Johan Österberg hade berättat för honom att han var anklagad för övergrepp. Johan Österberg berättade inga detaljer. John Österberg gav uttryck för att det var jobbigt att vara anklagad. Han minns att M1 drabbades av krampanfall och gavs Stesolid med rektallösning och att M1 varit arg för att medicinen tagits rektalt.

Vittnet och sjukskötaren Kenneth Gottschalk

Han erfor att John Österberg i mars 2021 ringt jourläkare i anledning av en misstänkt urinvägsinfektion på M1. John Österberg hade sedan undersökt patienten. M1 hade uttryckt oro för ”vad som nu skulle hända med John Österberg” och gav inte uttryck för något negativt om John Österberg. Det finns ”ingen sjuksyster på planeten” som skulle erhålla svaret ”gynekologisk undersökning” från bakjourläkare i anledning av en misstänkt urinvägsinfektion.

Det är riktigt att en del patienter på avdelningen kan uppfattas som manipulerande, är drabbade av tillstånd som gränsar till psykos, att patienter kan ha stannat i sin sociala utveckling och att människor kan befinna sig i olika sociala mognadsgrader och att vissa patienter kan upplevas som uppmärksamhetssökande.

Han ser att patienterna på avdelningen med de sjukdomar de har är mer exponerade och mer utsatta för maktmissbruk i olika former.

Vittnet vårdaren Joakim Pårs

Han har pratad med John Österberg om händelserna, men John Österberg har inte pratat närmare om detaljer om vad som påstås ha hänt. Han har gett uttryck för att vara illa berörd över att han inte fått reda på mer.

M2 har efter den 5 september bett om att män inte skulle komma in ensam till henne i sitt rum.

Vittnet – tillika läkaren, gynekologen och obstetrikern – Gianluca Visieri

Han har uppgett att när M2 skulle Rape-Kit-undersökas strax efter den 5 september visade M2 – utan att hon tillfrågats – spontant hur John Österberg undersökte ”hennes körtlar”. M2 var ledsen och förtvivlad. Gianluca Visieri har därvid uppgett att han iakttog hur M2 visade med egna fingrar och händer hur John Österberg gjorde undersökningen av henne och iakttog då hur M2 gjorde vissa specifika rörelser med sina fingrar, rörelser som man får lära sig på läkarutbildningen för hur en sådan undersökningen ska gå till (rätten, som sett läkarens visade rörelser, uppfattar dem som närmast ett fladdrande med fingrarna, liknande vertikalt ”pianospelande” över halsregionen). Endast läkare får utföra gynekologiska undersökningar.

Vittnet, sjuksköterska och vårdledare sedan 2005, Camilla Johansson

Hon minns inga detaljer kring händelsen i mars. John Österberg hade blivit avstängd på grund av uppgifter om en undersökning i underlivet.

Det är ingen fast rutin att det krävs två personal vid undersökning av en patient.

Hon har pratat med flera personer i personalen om vad som hänt.

Vittnet, nattskötare, Maine Wassberg

Hon känner endast till vad som pratats om i fikarummet, att det var två tjejer som anmält John Österberg. Det är svårt att generalisera om olika patienters symptom vid olika diagnoser.

Vittnet Olga Andersson

Hon har aldrig hört talas om en händelse under våren innan John Österberg blev häktad. M2 behövde ingen Phenergan. Hon hade inget behov av Phenergan eftersom hon sov.

Vittnet, undersköterskan, Katharina Garrick

Hon träffade John Österberg den 5 september ”på golvet” i högst 1 ½ minut.

DOMSKÄL**Skuldfrågor**Bakgrund

För straffansvar krävs att det presenterade processmaterialet är av sådant slag att det medför slutsatsen att det är ställt utom rimligt tvivel att det åklagaren påstått inträffat också med uppsåt från den åtalade inträffat.

Som så ofta i denna typ av utredningar saknas det åsyna vittnen, teknisk bevisning som binder en gärningsman, att de omstridda händelserna ägt rum i ett stängt rum där det inte förekommit någon utlösning eller ens uppgifter om ”hud mot hud” eftersom John Österberg enligt uppgift burit gummihandskar den 5 september 2021.

Som Högsta domstolen angett i mål avseende sexbrott utesluter inte avsaknaden av åsyna vittnen eller teknisk bevisning fällande dom. Uppfyller en målsägandes utsaga ett antal kriterier som går att kontrollera i kontrollerbara delar samt vittnens iakttagelser av målsägandena reaktioner, uppgifter och beteenden efter en händelse kan det vara tillräckligt stöd för en fällande dom¹.

Tingsrättens bedömningar*Handskar?*

Utredningen har i inte ringa utsträckning rört frågan om handskar. De handskar som påträffats har uppenbarligen inte varit aktuella omtalade ”gummihandskar”, eftersom

¹ Se exempelvis NJA 2010 s. 671 och 2017 s. 317 I och II

DNA-utredningen i den delen visar att fynden inte alls kommer från vare sig John Österberg eller någon av målsägandena i målet. Av beslagsprotokoll (2021-5000-BG107316-5, förundersökningsprotokollet s. 390) framgår att det togs i beslag ett par blåa gummihandskar som anträffades i en kanylburk i behandlingsrummet på avdelning 27 på Gävle sjukhus den 6 september 2021 kl. 12.27.

Av det anförda följer att det på presenterad utredning inte går att dra några säkrare slutsatser hur lång tid som förflutit mellan ifrågasatt brott och till den tidpunkt då rummet undersöktes efter fynd som kan vara av betydelse för utredningen om brottsmisstanken. Det är utifrån uppgifter i utredningen inte osannolikt att det förflutit åtskilliga timmar från ifrågasatt brott till dess handskarna beslagtogs.

Presenterad utredning ger inte alls svar på om påträffade, eller avsaknaden av, handskar kan vägleda tingsrätten vid bevisvärderingen av omstridda misstankar, eftersom utredningen inte ger svar på vem som städar behandlingsrummet, när eller hur ofta.

Tingsrätten antecknar härutöver att utredningen inte medger slutsatsen att gummihandskar, eller andra typer av handskar, användes vid undersökningarna av M1, eftersom presenterad utredning inte ger klart svar på denna fråga. Tingsrätten har inte identifierat någon fråga vare sig till John Österberg eller M1 i denna detalj.

Uppgiften från vittnet och polismannen Malin Larsson om att M2 för henne i anslutning till anmälan den 6 september uppgav att John Österberg ”hade handskar på sig” är den enda uppgiften som tyder på att John Österberg haft handskar på sig vid den av M2 omtalade händelsen den 5 september. Oklart dock vad för typ; gummihandskar, plasthandskar, skinnhandskar eller vad? Någon närmare fråga om färg har inte heller ställts, än mindre något svar från M2. Någon egentlig anledning att betvivla att John Österberg hade blåa gummihandskar på sig vid den av M2 omtalade händelsen saknas emellertid.

Av det anförda följer att närmare slutsatser om frågan om gummihandskar använts, eller att det inte påträffats blåa gummihandskar som kan knytas till den av M2 omtalade händelsen den 5 september, inte kan göras.

Det antecknas att samtliga parter och biträden i sina argumenteringar och framföranden utgått ifrån att handskar faktiskt använts vid samtliga tre omstridda händelser. Av försiktighetsskäl utgår tingsrätten vid den vidare analysen att John Österberg vid undersökningar i sitt arbete använde för undersökningar avsedda blåa gummihandskar. Annat är inte visat och under alla omständigheter talar avsaknaden av andra uppgifter i viss mån för den rimliga slutsatsen att (blåa) plast- eller gummihandskar regelmässigt används vid undersökningar. Hade så inte varit fallet är det dessutom ett rimligt antagande att föreställa sig att såväl M1 som M2 särskilt hade uppmärksammat detta i sina berättelser. De har de inte gjort.

M1

M1 har berättat om två händelser. Den ena avseende ”urinvägsinfektionen” och den andra avseende ”körtelundersökningen”.

M1 har inte uppfattat gärningarna som övergrepp eftersom hon uppfattat undersökningarna som medicinskt motiverade undersökningar. Det innebär att iakttagelserna av M1 skiljer sig från t.ex. en redan traumatiserad målsägande.

M1:s iakttagelser och reaktioner kan också förväntas vara annorlunda annars. M1 har inledningsvis inte uppfattat att undersökningarna av vare sig hennes anal eller underliv kunde ifrågasättas. Hennes reaktioner och iakttagelser utgick från hur adekvata rektala och gynekologiska undersökningar går till.

Vad gäller urinvägsinfektionen har M1 uppgett att fokus var att undersöka henne i syfte att få medicin mot denna infektion. Det har John Österberg själv uppgett och det har flera vittnen omnämnt. Först när John Österberg får frågan om varför M1 skulle ha hittat på dessa uppgifter som han ändrat sig och säger sedan att M1 ville ha Stesolid men inte fick det. M1 nämnde för vittnet Britta Eklund att hon genomfört gyn-

undersökningen i syfte att kunna få medicin för infektionen och således inget annat skäl.

Vittnena Emma Andersson, Britta Eklund och Emma-Maria Ström-Lindgren stödjer M1:s uppgifter om att fokus var att M1 skulle erhålla medicin för infektionen. Inget annat.

Britta Eklund och Emma-Maria Ström-Lindgren har lämnat uppgifter som stödjer uppfattningen att M1 var förtrolig med John Österberg och hade ett särskilt förtroende för John Österberg.

Vidare har vittnena uppgett att M1, sedan det successivt uppenbarats för henne att undersökningen kunde ifrågasättas, försvarat John Österberg och gett uttryck för att John Österberg inte skulle råka illa ut eftersom ”han bara hade lytt läkarens order”.

Utredningen medger inte slutsatsen att någon läkarorder om gynekologisk undersökning för urinvägsinfektion har lämnats. Tvärtom ger utredningen snarare det intrycket att frågan om medicin för infektion skulle anstå till rondens dagen efter.

Även om sådan order hade getts är det tingsrätten slutsats att John Österberg under inga omständigheter vare sig har behörighet eller befogenheter att genomföra gynekologisk undersökning. Det framgår av vittnesförhöret med gynekologen och obstetrikern Gianluca Visieri och det har John Österberg under alla omständigheter som utbildat sjukskötare insett.

Tingsrätten konstaterar att det är först efter händelsen i mars 2021 som M1 erhåller uppgifter som gör att hon börjar förstå att det som hänt även i januari 2021 kunde ifrågasättas. Det sker i ett polisförhör med henne. Efter det görs anmälan av polisen avseende händelsen i januari 2021.

Vad gäller rektala undersökningen i januari 2021 stöds hennes uppgifter av att hon drabbades av krampanfall och erhöll därför Stesolid genom rektallösning. Vid denna

händelse önskade M1 mer Stesolid. M1:s uppgifter om undersökning av ”körtlar” som biverkning eller symptom på grund av den rektala Stesolid-lösningen har M1 inte pratat om förrän med polisen i anledning av händelsen i mars 2021. M1 har helt enkelt inte tänkt på den händelsen som ett övergrepp förrän hon blir varse att så kunde vara fallet, sedan hon hördes av polisen efter händelsen i mars. Då var hon redan utskriven.

M1:s uppgifter är konkreta och detaljerade; ”undersöka körtlar för att kontrollera biverkningar”. Uppgifterna får stöd av M2:s uppgifter som är lika konkreta och detaljerade som M1:s; båda målsägandena omtalar misstanke om ”biverkningar” och ”symptom” samt undersökningar avseende just ”körtlar”.

I de delar M1:s uppgifter har kunnat kontrollerats har de således stämt.

M1:s uppgifter präglas inte av några uppenbara överdrifter. Hon har således omtalat en kortare penetration av vagina samt att John Österberg avlutat sitt agerande när hon upplyst honom att det gjorde ont.

Inte heller innehåller M1:s berättelse oförklarliga eller motsägelsefulla moment som inte blivit förklarade.

M1 har berättat om för henne jobbiga och mindre smickrande omständigheter. Hon har därvid uppgett att hon drabbats av ett missbruk och att hon varit på behandlingshem för detta missbruk, att hon tidigare varit utsatt av övergrepp från en vän, att hon varit arg, utåtagerande och att polisen därför varit tvungen att ta med sig henne till psykiatri för vård i mars 2021. Hon har erkänt att hon inte varit en följsam mönsterpatient utan har tjatat på personalen och har krävt med Stesolid för sina besvär.

Några motiv för M1 att ”sätta dit” John Österberg saknas helt. Hon har ju tvärtom försvarat John Österberg inför vittnen. Hon har skyllt på läkaren som orsaken till undersökningen i mars. John Österberg hade ju för henne uppgett att han hade varit i kontakt med bakjouren innan undersökningen. Hon gjorde inte själv anmälningarna

avseende vare sig händelsen i mars eller januari samma år. Det var sjukhuset som anmälde i mars och det var polisen som upprättade anmälan avseende händelsen i januari.

När hon hördes av polisen var hon tillbaka i sin hemstad långt härifrån och hon har inte varit förnyat inlagd på avdelningen sedan utskrivningen.

M1:s berättelser duger således som uppgifter som kan ligga till grund för bedömningen tillsammans med andras uppgifter om iakttagelser.

De iakttagelser som omvittnats av M1 är att M1 uppvisat viss skepticism över att det kan vara så som de andra säger. M1 har gett uttryck för en långsam process som successivt lett till insikt. Vittnena Britta Eklund och Emma-Maria Ström-Lindgren har bekräftat denna bild.

Emma-Maria Ström-Lindgren har omvittnat att M1 saknat en kudde den 5 mars 2021 och att hon återfann en kudde i det låsta undersökningsrummet när hon letade efter öronproppar åt M1. Undersökningsrummet måste öppnas med nyckel. Den omständigheten utgör viss bevisning för att M1 faktiskt varit i undersökningsrummet och således i viss mån för åtalet, men just denna detalj saknar tyngd för åtalet.

M2

Händelsen ligger närmare i tiden. Hon framstår som fortfarande varandes i chock. Hon beskrev sin reaktion med skepticism och misstänksamt. Hon har gett uttryck för att hon ändå var på sjukhus och därför gjorde vad hon blev tillsagd av vårdpersonalen. Detta förhållande har uppenbarligen plågat M2 extra mycket, vilket tydligt manifesterats under förhören med henne. Det har varit tydligt för M2 att det var svårare att berätta om vissa moment än andra moment. Det förhållande att hon blivit ombedd att naken ställa sig på alla fyra på britsen i undersökningsrummet har hon uttryckt som värre för henne än själva penetrationen av hennes vagina. Varför kan det endast spekuleras i. En möjlig förklaring kan vara att situationen kan ha upplevts som avgjort mer sexuell med John Österberg bakom henne när hon penetrerades av hans

finger. Det var just denna detalj som M2 beskrivit och som ledde till upplevelsen och misstänksamheten om att det inte var fråga om en medicinsk undersökning.

M2:s uttryck för tveksamhet om att ställa frågor till personalen om denna undersökning var medicinskt motiverad är begriplig. I den situation M2 befann sig, svårt sjuk och i en uppenbar beroendeställning till all personal, är det fullt logiskt och begripligt att en patient tvekar att prata om vad hon upplevde.

M2:s uppgifter präglas liksom M1:s uppgifter av konstans; via vittnet Beatrice Svenssons, gynekologen Gianluca Visieri, polisförhören och berättelsen i tingsrätten.

Hennes berättelse saknar flera delar som går att kontrollera. Uppgiften att hon önskade något som dämpade hennes ångestattacker har emellertid gått att kontrollera via förhörsuppgifter.

Även M2:s uppgifter om en förebyggande spruta har verifierats i vittnesförhör. Uppgiften att Phenergan-injektioner aldrig ges i förebyggande syfte saknar rätten anledning att ifrågasätta. Redan denna uppgift att injektionen ska ges i förebyggande syfte är en detaljerad uppgift som är ägnad att misskreditera John Österberg.

Även uppgiften att John Österberg den 5 september 2021 ”tog över” från Beatrice Svensson, som inte ville lämna henne ensam, är en verifierad detaljuppgift.

M2:s uppgift om medicinering som föranleder misstankar om biverkningar som kräver kontroll av körtlar är således ett modusoperandi som John Österberg knyts till. I båda fallen, M1 såväl som M2, har undersökningarna lett till invärtes undersökningar i tre fall; anus i ett fall och vagina i två fall. Uppgifterna är mycket specifika och det är svårt för tingsrätten att inte tillmäta just dessa specifika uppgifter stor bevisverkan vid bedömningen om det kan anses vara ställt utom rimligt tvivel att John Österberg begått gärningarna.

Inte heller M2:s uppgifter innehåller några självklara motsägelser eller oförklarliga moment. M2 har härutöver lämnat utlämnande uppgifter om sitt eget mående.

Några motiv för M2 att falskeligen vilja tillvita honom besvärande uppgifter saknas.

Sammantaget duger således även M2:s berättelse för att tillsammans med andra uppgifter ligga till grund för bedömningar i målet.

Vittnena Malin Larsson, Beatrice Svensson, Kenneth Gottschalk samt Sven Didricksson stödjer alla M2:s uppgifter. Det antecknas att personal pedagogiskt gjort skillnad på mående och sinnesstämning. Ofta blandas sinnesstämning ihop med mående eller humöret i det vardagliga talet. Enligt tingsrättens bedömning är det fullt rimligt att vårdande personal på en psykiatrisk klinik med tiden och i utbildningen blir skickliga på att göra iakttagelser och bedömningar av patienter utifrån dessa begrepp. Det är således fullt rimligt att de gör distinktion mellan mående och sinnesstämning.

Tingsrätten uppfattar att vittnena beskriver att M2:s mående efter den 5 september 2021 inte var påtagligt förändrat, och har då åsyftat orsaken till att hon var inskriven på kliniken; ångesten.

Personalen har däremot beskrivit en förändring av M2:s sinnesstämning efter händelsen. Hon var således ledsen, som hon inte hade varit innan. ”Jätteledsen, förtvivlad” har Beatrice Svensson omvittnat. Vidare har Beatrice Svensson beskrivit hur M2 efter händelsen uppehållit sig på sitt rum och att hon ville ha rummet låst.

Beatrice Svensson har omvittnat att M2, när hon fick läsa i tidningen att John Österberg varit misstänkt även tidigare, var upprörd och förvånad och ”kunde inte förstå hur det kunde förhålla sig på det här sättet” samt att det gjorde M2 ännu mer ledsen när hon insåg att det inte hade behövt hända.

Beatrice Svensson har också omvittnat hur M2 reagerade när M2 började inse att undersökningen inte var medicinskt motiverad. Beatrice Svensson har gett uttryck för

att det var där och då man kunde se på M2:s reaktion att det var fel. M2 hade blivit inte endast ledsen men också rädd för att ingen skulle tro på henne.

Sven Didricksson har omvittnat att M2 gav uttryck för rädsla om sin framtida sexualitet.

Kenneth Gottschalk har uppgett att M2 efter händelsen inte ville vara ensam ”med någon man i alla fall”.

Olga Andersson är ensam om att uppge att M2 verkade må lite bättre. Hon hördes av polisen den 29 september och, vilket hon framhållit, är naturligt eftersom ångesten förväntas dämpas inom 14 dagar vid och under behandling. Olga Anderssons uppgifter saknar således mer relevans för frågan om sinnesstämning i direkt anslutning till den 5 september. Den slutsatsen stärks av det förhållandet att hon är nattsköterska och det är därför rimligt antagande att hon inte haft möjligheter att göra så många relevanta iakttagelser för bedömningen i målet.

Malin Larssons uppgifter stärker M2:s uttryckta uppfattning att M2 ifrågasatte ”vårdapparaten” som sådan snarare än just John Österberg samt att M2 upplevde sig mycket kränkt.

Läkaren Gianluca Visieris har uppgett att M2 spontant, och således utan närmare reflexioner om vad eller hur hon gör, visar hur man gör undersökning av körtlar; hur, var och i vilken ordning undersökningen av körtlar görs.

Vad gäller tiden på dygnet har det varit möjligt för John Österberg att begå brotten. Undersökningarna har således skett kvällstid då det kan antas att endast akuta undersökningar behöver göras. Situationen på avdelningen har varit ansträngd i den meningen att det har varit mycket att göra samtidigt som det har getts uttryck för underbemanning. Flera vittnen har beskrivit irritation över John Österbergs omotiverade frånvaro på arbetsplatsen över tid. När John Österberg varit frånvarande har det således väckt den vanliga irritationen hos medarbetarna, men inte inneburit

någon annan misstänksamhet. För att komma in i undersökningsrummet har det krävts nyckel, dvs. inte exempelvis någon tagg. Målsägandena har varit nakna i underdelarna och även om någon hade kommit in oanmäld i rummet utan att knacka hade John Österberg själv varit helt påklädd och kunnat förklara målsägandenas belägenheter. Det är upplyst att det till rummet finns en skyltanordning som kan varieras mellan ”LEDIGT” till ”UPPTAGET”. Därtill tillkommer oron för målsägandena att inte bli trodda även om de berättade om de verkliga förhållandena. Vidare är det upplyst att rummet befinner sig tre våningar upp från markplan och att det i rummet finns utrustning som skyddar från insyn utifrån.

Tingsrätten finner det mindre övertygande, snarare helt obegripligt, att John Österberg – som enligt hans egna uppgifter varit falskt anklagad av M1 och som uppmanats av arbetsledning och andra att som man inte vara ensam med en kvinnlig patient – ändå väljer att låsa in sig ensam i ett rum med M2. Tingsrätten har mot denna bakgrund svårt att ta till sig John Österbergs synnerligen irrationella beteende. Den enda slutsatsen som kan dras är att John Österberg i sitt beslutsfattande i detta avseende inte styrts av rationella överväganden utan snarare av andra skäl.

Olga Andersson har omvittnat att John Österberg velat ge M2 mer ångestdämpande medicin trots att M2 sov och därmed var helt omotiverat, och att Olga Andersson ansåg att John Österbergs agerande var så anmärkningsvärt att hon kontaktade läkare och kollegor om det verkligen var nödvändigt med ytterligare medicineringar beträffande en sovande patient.

Tingsrätten, som saknar anledning att ifrågasätta John Österbergs åberopade vittne, finner uppgifterna anmärkningsvärda och obesvarade av John Österberg.

John Österbergs invändningar

Halsmandlar på grund av förkylningssymptom

John Österberg har uppgett att han undersökt M2:s halsmandlar endast på grund av förkylningssymptom, framstår som osannolikt eftersom det vid denna tidpunkt befann

sig Sverige i en samhällsfarlig Coronasmitta. Det är omvittnat att de avdelningar som är aktuella på psykiatriska kliniken haft utbrott av Coronasmitta som medfört svåra personal- och patientsituationer innefattande bl.a. och allvarliga bemanningsproblem inklusive omplaceringar. Trots detta har John Österberg inte ombesörjt att M2 blivit testad för just Corona. John Österbergs, legitimerad sjukskötare, uppgivna förklaring – ”tänkte inte på det” – övertygar inte och duger inte som förklaring.

Målsägandenas diagnoser

John Österberg är inte läkare och han sätter inga diagnoser.

John Österberg har inte haft möjlighet att inse eventuella diagnoser på annat sätt än att läsa sig till dem i läkarjournaler. Flera vittnen som är sjuksköterskor/-skötare eller undersköterskor/-skötare har i målet uppgett att de inte känner till diagnoser eller anser sig böra känna till diagnoser på olika patienter, eftersom de behandlar symptom och inte diagnoser. Inte något vittne har omvittnat att de känt till vare sig M1:s eller M2:s eventuella diagnoser.

Utrett är att M1 inte var och är inte är diagnosticerad vare sig med borderline eller emotionell instabil personlighetsstörning som John Österberg konsekvent under huvudförhandlingen antytt. M1 är diagnosticerad bipolär och autistisk. Tingsrätten avfärdar således misstankar om att M1 haft vanföreställningar eller skulle ha uppträtt manipulativt på grund av antydda diagnoser.

M2 har inte heller hon någon diagnos som skulle kunna medföra tveksamheter om deras förmåga att se och tolka omvärlden på ett korrekt sätt.

Sjuka personer kan inte bedömas vara mindre trovärdiga endast därför att de är sjuka. Vissa sjukdomstillstånd, som t.ex. psykoser kan emellertid väcka den typen av tvivel som John Österberg väckt om trovärdighet. Men så är inte fallen här. John Österbergs förklaringar om manipulativa beteenden eller uppmärksamhetstörst som förklaringar till målsägandenas uppgifter i anmälningarna underkänner således tingsrätten.

Rykten

M2 ska ha hört rykten om händelsen med M1 och därför har hon berättat snarlikt som M1. M1 och M2 ska således enligt John Österberg haft möjligheter att prata ihop sig.

I den delen konstaterar tingsrätten att endast Camilla Johansson omvittnat någon mer ryktesspridning men att inte något annat vittne omvittnat mer omfattande ryktesspridning.

Camilla Johansson har uppgett att hon kände till händelsen i januari endast i grova drag. Inte något vittne som var personal har känt till händelsen i januari eftersom den händelsen anmäldes av polisen under förhör med M1 sedan hon skrivits ut. Däremot har det framgått att Camilla Johansson efter händelsen i september samtalat med John Österberg om händelsen i januari och efter det att lokaltidningar börjat skriva om händelsen. Anmärkningsvärt i sammanhanget är att Camilla Johansson inte kunnat ange en enda detalj om vare sig marshändelsen eller januarihändelsen. Det är uppenbart att Camilla Johansson inte kände till någon januarihändelse. Inte heller övertygar Camilla Johansson om att kunna hålla isär mars eller septemberhändelserna med ”vad hon har hört”.

Camilla Johanssons uppgifter står i bjärt kontrast till övrig personals omvittnade sekretesskultur på kliniken; frånvaron av information. Frånvaron av närmare detaljerade beskrivningar om vare sig händelseförlopp, förmenta motiv till undersökningar eller närmare konkreta detaljer om hur undersökningarna gått till.

Utredningen visar att M1 och M2 aldrig legat inne för vård samtidigt. De bor inte i samma stad utan långt ifrån varandra. De har inte samma bakgrund. De har inte samma intressen och synes leva helt olika liv i helt olika livssituationer. De har endast en gemensam nämnare; de har båda varit inlagda inom psykiatri i Gävle.

Mot bakgrund av vad som framkommit i utredningen är det således helt uteslutet att M1 och M2 i maskopi spelat reaktioner inför så många vittnen, och lämnat falska uppgifter i sådan grad att de manipulerat en hel utredningsverksamhet. Den slutsatsen

stärks slutgiltigt och definitivt av att M1 tvärtom *försvarat* John Österberg inledningsvis. En annan fråga som alltså är obesvarad är för vilket syfte i sådant fall målsägandena lämnat för John Österberg besvärande uppgifter? För vad? Vad har målsägandena tjänat på detta? Tingsrätten underkänner därför John Österbergs förklaringar om rykten som skulle ligga till grund för målsägandenas uppgifter.

Andra anmälningar

John Österberg har uppgett att M1 inte är trovärdig eftersom hon gjort flera anmälningar avseende sexuella övergrepp och det faller på den ”statistiska orimligheten” att en person kan vara utsatt så frekvent som M1.

Det är upplyst av åklagaren att det är fråga om fem händelser.

Det är fråga om två händelse 2016. Den första gäller en våldtäkt som målsäganden inte ville fullfölja och den anmälan upprättades av polisen under utredning om annat relationsvåld och som misstänkt avsågs hennes dåvarande sambo.

Den andra anmälan upprättades av polisen i samband med en handräckning. M1 gjorde då inte själv anmälan eller tog inte själv kontakt med polisen. Anmälan avsåg ett övergrepp där hon inte vet vem eftersom hon var så påverkad att hon var medvetslös.

En händelse 2017, och som ledde till åtal och fällande dom mot en person avseende flera målsäganden, avsåg otillbörligt tillskansande av sex av berusade personer.

Ett ärende 2019 avsåg ifrågasatt våldtäkt under en fest där målsäganden varit påverkad.

Den sista anmälan innan de nu aktuella anmälningarna avser den händelse som M1 i förtroende berättade för John Österberg. Det var den händelsen som ledde till att M1 i sitt dåliga mående tog omfattande mängder narkotiska preparat och så småningom hamnade på den avdelning där John Österberg jobbade. Inte heller den anmälan har M1 drivit för polisen, utan det är polisen själv som upprättat den anmälan, en anmälan

som M1 enligt uppgift från åklagaren var så ambivalent att medverka i, att den har lagts ned.

Tingsrättens bedömning är att det inte framstår som anmärkningsvärt att missbrukande kvinnor är särskilt sårbara och utsatta för sexuella övergrepp och att en av fem anmälningar lett till fällande dom kan antas vara en anmärkningsvärt hög lagföringsprocent i förhållande till anmälda brott och talar snarare för trovärdighet och tillförlitlighet än det motsatta.

Tingsrätten, som finner att M1:s vägran att besvara relevanta frågor i viss mån är besvärande för åtalet. Uppgifterna i denna rubricerade del av åtalet har åklagaren upplyst tingsrätten med.

Å andra sidan kan M1:s vägran att besvara frågorna snarare visa att hon genom sin inställning uppvisat integritet och gränssättning. Någon mer avgörande betydelse för eller mot åtalet kan inte dras av M1:s förhållningssätt till dessa för åtalet mer perifera frågorna. Att M1 anmäler brott i högre utsträckning än andra kan möjligen snarare visa högre anmälningsbenägenhet hos M1 och därför bevis på högre integritet eller att hon faktiskt är mer utsatt än genomsnittet av befolkningen. Tingsrätten ser inte heller det som anmärkningsvärt att ca 20 % av de M1 anmälda sexualbrotten lett till lagakraftvunnen lagföring.

M1:s uppgifter är även i de delar hon svarat något mer torftiga än M2:s uppgifter, utan att för den skull i centrala uppgifter för åtalet kunna karaktäriseras som vare sig vaga eller fragmentariska.

M1:s relativa torftiga utsaga i förhållande till M2:s kan närmast förklaras av hennes sjukdomar och hennes utsatthet och behöver inte betyda att hon inte kan bedömas trovärdig eller att hennes uppgifter inte kan tillmätas tilltro. M1:s utsaga ska bedömas utifrån de förutsättningar som hon haft och har.

Varje målsäganden reagerar på unika sätt och det finns ingen mall som målsäganden kan stoppas in i ”hur de bör uppträda” efter ett ifrågasatt sexuellt övergrepp.

De diagnoser M1 drabbats av ger inga farhågor om vanföreställningar vare sig i januari eller mars 2021.

Däremot visar utredningen att M1 mådde psykiskt dåligt som berodde på avtändning från missbruk av narkotikaklassad medicin och således var särskilt utsatt och skör.

Av det anförda följer att det kan antas att det är mer rimligt antagande att den som utsätter sig för ett destruktivt missbruksliv har svårare att värna sin personliga integritet i allmänhet och är du dessutom kvinna och missbrukare är det ett rimligt antagande att kvinnor riskera att utsättas för även otillbörliga sexuella beteenden i högre utsträckning än kvinnor med socioekonomiskt stabila förhållanden utan missbruk.

Av det anförda avfärdar således tingsrätten John Österbergs invändning att M1 inte är en trovärdig person, att hennes berättelse inte är trovärdig eller att hennes uppgifter därmed inte heller skulle vara tillförlitliga endast därför att hon tidigare under fem tillfällen sedan 2016 figurerat som målsäganden i sexualbrottsutredningar.

Sammantagen bedömning av John Österbergs invändningar

John Österberg har varken med respektive invändning, eller ens sammantaget av alla invändningar, ruckat på den övertygande bevisning som åklagaren lagt fram och som består av målsägandens trovärdiga och tillförlitliga uppgifter och som stöds av omfattande stödbevisning.

Frivilligt?

Målsägandena har var och en med eftertryck gett uttryck för att de med full insikt om behörigheter, befogenheter och avsaknaden av medicinskt, vetenskapligt eller beprövad erfarenhet motiverade ”undersökningar”, inte frivilligt låtit John Österberg undersöka vare sig genitalier eller anus.

Det råder därför inte någon tvekan om att målsägandena inte, i straffrättslig mening, frivilligt låtit sig undersökas.

Medicinskt motiverade gärningar?

Av vittnet läkaren i gynekologi Gianluca Visieri är det endast vissa läkare som är behöriga att utföra gynekologiska undersökningar. John Österberg är inte läkare. I den meningen är det därför uteslutet att John Österbergs ageranden varit medicinskt motiverade.

John Österberg har hävdatt att undersökningen av ”körtlar” varit medicinskt motiverade utifrån de förhållanden som rådde vid respektive tillfälle. Sålunda har John Österberg uppgett falska motiv till att undersöka M1:s anus i mars 2021, falska motiv för att undersöka M1:s underliv i januari 2021 samt uppgett falska motiv till att undersöka M2:s underliv i september 2021. Vittnet läkaren, gynekologen och obstetrikern Gianluca Visieris uppgifter visar också att de inte varit medicinsk motiverade heller ur dessa aspekter.

Utredningen visar i stället att John Österberg förmått vilseleda såväl M1 som M2 att genomföra inte medicinskt motiverade undersökningar.

Vid sådant förhållande har varken M1 eller M2 genom ord eller handling gett uttryck för frivillighet.

Missbruk av patients beroendeställning?

Det är en absolut grundläggande för en patients tilltro till sjukvårdens personal att dess personal agerat professionellt och inte agerar otillbörligt mot någon patient.

Patienten får bedömas vara i beroendeställning till personalen på sådant sätt att patienten normalt inte har vare sig förmåga eller insikter om vad respektive personalkategori får eller inte får göra med patienten. Patienten är utlämnad till personalen och måste också kunna lita på personalens professionalitet och att den *dels*

iakttar såväl behörigheter som befogenheter, *del*s agerar utifrån vad som av vetenskap och beprövad erfarenhet är motiverat.

John Österbergs har inte iakttagit vare sig vetenskap, beprövad erfarenhet eller professionellt uppträdande och har utnyttjat M1.s beroendeställning.

Av det anförda följer att John Österberg inte kan undvika straffrättsligt ansvar för någon av de tre åtalade gärningarna.

Det antecknas att åklagaren beträffande M2 inte gjort gällande annat lagrum än 6 kap 1 § 1 st 1 meningen brottsbalken.

Hur ska övergrepp bestående i fingrar i slidor och anus rubriceras?

Det är fråga om tre fall av någorlunda varaktiga beröringar med klart sexuell prägel som utgör sexuella handlingar som med hänsyn till kränkningarnas allvar är jämförliga med samlag, 6 kap 1 § 1 stycket brottsbalken.

Det är inte fråga om flyktiga beröringar i något fall.

Handlingarna har påtagliga sexuella präglningar samt ägnade att tydligt kränka målsägandenas sexuella integritet.

Det är fråga om otillbörliga beteende av patienter som är svårt sjuka, sköra och målsägandena har därför befunnit sig i särskilt utsatta beroendesituationer i förhållande till sjukvården i allmänhet och i förhållande till John Österberg i synnerhet.

Agerandena har därför varit ägnade att allvarligt kränka redan sjuka och utsatta människor.

Mot bakgrund av dessa omständigheter är kränkningarna så allvarliga att andra rubriceringar än våldtäkt i tre fall kan därför inte komma ifråga.

Straffvärde?

För våldtäkt stadgas fängelse mellan 2 år och 6 år.

I 9 kap 1 § 2 stycket brottsbalken stycket stadgas att vid bedömning av straffvärdet skall – för den händelse dessa omständigheter inte beaktats inom ramen för vald rubricering – beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit samt gärningsmannens avsikter, insikter och motiv. Det ska särskilt beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person.

Stadgandet pekar mot att straffvärde i princip är att likställa med ett brotts svårhet.

Huvudelementen vid en straffvärdebedömning får likställas den skada som förorsakas samt gärningsmannens skuld.

Skada?

Här avses fråga om skador som drabbar målsägandena.

Det är omvittnat hur framförallt M2 tog extra skada av övergreppet när hon som omvittnats isolerade sig på sitt behandlingsrum.

Kränkning?

Här avses fråga om kränkningar utöver den skada som innefattas i rubriceringarna. Tingsrätten bedömning är att kränkningen av målsäganden typiskt sett får anses vara högre för en patient inom psykiatri som dessutom får bedömas ha större svårigheter att värja sin integritet och känner sig utlämnande till personer de är i beroendeställning till. John Österberg har känt till målsägandenas utsatthet, deras diagnoser och i förekommande fall självmordstankar. Att utsätta målsägandena under dessa omständigheter på det sätt som nu skett utgör typiskt sätt kränkningar som klart överstiger vad som annars är gängse.

Fara?

I brist på närmare utredning är det svårt för tingsrätten att bedöma faran för ytterligare konsekvenser för målsägandena, men rent typiskt kan det antas att målsägandena

utsatts för faror genom John Österbergs handlingar i den meningen att målsägandena kan antas regrediera i sina sjukdomar.

John Österbergs avsikter, insikter och motiv?

Här avses graden av skuld. Utredningen medger inte annan slutsats än att John Österberg har agerat med avsiktssuppsåt vid samtliga tre tillfällen. Skuld för respektive gärning är därför påfallande högre än andra uppsåtsformer.

Allvarliga angrepp på målsägandenas hälsa?

Målsägandena är redan patienter och var inlagda inom sjukvården för behandling. Det säger sig självt att våldtäkterna utgjorde allvarliga angrepp på deras hälsa och medförde betydande risker för ytterligare försämrad hälsa. Tingsrätten antecknar särskilt att M2 haft dubier kring sin sexualitet i framtiden.

Allvarliga angrepp på målsägandenas tryggheter till personer?

På redan anförda grunder utgjorde våldtäkterna, mot bakgrund av att de var patienter inlagda på ett sjukhus för psykiska åkommor, allvarliga angrepp på målsägandena tryggheter till personer i högre grad än gängse.

Tingsrätten samlade straffvärdebedömning

Vid en samlad bedömning av straffvärdena finner tingsrätten att var och en av brotten har straffvärden överstigande 2 år.

Det samlade straffvärdet bedöms uppgå till fängelse 4 år 6 månader.

Straffmätning?

Vid straffmätningen beaktar tingsrätten att det kan antas att John Österberg drabbas av avsked samt att hans sjukskötarlegitimation kommer att dras in, 29 kap 5 § 7 p brottsbalken.

Vid en samlad bedömning fastställer tingsrätten straffmätningen till fängelse 4 år.

Häktning?

För våldtäkt är inte stadgat lägre straff än fängelse i två år. Det föreligger således bl.a. en presumption för såväl recidivrisk som flyktfara. Det är inte uppenbart att skäl till häktning saknas. John Österberg ska därför kvarbli i häkte intill dess domen i ansvarsdelarna vunnit laga kraft.

Skadestånd?

Vidd dessa utgångar i ansvarsdelarna ska John Österberg genast betala skadestånd till målsägandena.

M1

Tingsrätten finner skäl att göra en samlad bedömning av de kränkningar M1 drabbats av, trots att det förflutit viss tid mellan övergreppen. Vid en samlad bedömning får hon anses vara skäligen tillgodosedd med 150 000 kr såsom ersättning för kränkning i ett belopp för allt.

Det saknas skäl att frånga yrkade belopp såvitt avser ersättning för sveda och värk.

Om sättet att beräkna yrkade räntor råder inte tvist.

M2

Tingsrätten finner att det finns utrymme att se allvarigare på den kränkning som M2 utsatts för än vad som motsvarar praxis vid våldtäkt av vuxen person. Vid en samlad bedömning finner tingsrätten att hon får anses vara skäligen tillgodosedd med 120 000 kr i skadestånd för kränkning.

Det saknas skäl att frånga yrkade belopp såvitt avser ersättning för sveda och värk.

Om sättet att beräkna yrkade räntor råder inte tvist.

Sekretess?

Sekretessen avseende målsägandenas identiteter i förundersökning, vad som förevarit under lyckta dörrar samt bilagor i domen avseende målsägandens identitetsuppgifter

ska med stöd av 21 kap 1 § och 35 kap 12 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) alltså omfattas av sekretess.

Övrigt

Den tilltalade, som begått brott med fängelse i straffskalan, förpliktas betala en avgift till Brottsoffermyndigheten med ett belopp som framgår av domslutet.

Åklagaren har beretts tillfälle att yttra sig över advokaten Christian Forslinds yrkanden.

Ersättningen till målsägandebiträdena och försvararen fastställs till yrkade skäligen belopp.

Kostnaderna av allmänna medel förskjutna utlägg för målsägandebiträden och försvarare i målet ska stanna på staten.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga

Överklagande senast den 10 december 2021 inges till tingsrätten men ställs till Hovrätten för Nedre Norrland

Mikael Hammarstrand

Avräkningsunderlag bifogas domen

Underlaget avser

Person-/samordningsnummer/födelseid 19930529-0752	Datum för dom/beslut 2021-11-19
Efternamn Österberg	Förnamn JOHN Karl Emil

Personen har under en sammanhängande tid av minst 24 timmar varit frihetsberövad* i Sverige eller utomlands med anledning av brott som prövats i målet eller som påföljden avser. Frihetsberövandet har ägt rum under nedan angivna tider.

*på sätt som avses i 2 § lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

Frihetsberövad

Frihetsberövandet hävt/upphört/avbrutet
(lämna tomt för ett frihetsberövande som pågår)

2021-09-06	
------------	--

Samtidig verkställighet av påföljd i annat mål

- ☐ Kriminalvården har underrättat domstolen om att personen har påbörjat verkställighet eller har verkställt påföljd i annat mål under den tid som han eller hon varit berövad friheten (2–4 §§ förordning (2019:96) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande).

Tidigare frihetsberövanden av betydelse för avräkningen

- ☐ Domstolen har i avgörandet helt eller delvis undanröjt påföljden i tidigare dom, beslut eller strafföreläggande, och det finns uppgifter om frihetsberövanden i tidigare meddelade domar, beslut eller avräkningsunderlag som har betydelse för avräkningen.

Observera: När domstolen lämnar domen/beslutet eller domsbeviset till Kriminalvården ska tidigare domar/beslut med eventuella avräkningsunderlag och avräkningsunderlag enligt 12 a § strafföreläggandekungörelsen bifogas, om det finns uppgifter där som har betydelse för avräkningen (3 § 4 förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.).

Underskrift

Namnförtydligande

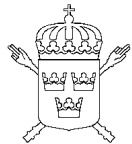
Om domstolens behandling av personuppgifter, se www.domstol.se/personuppgifter. Kontakta oss för information på annat sätt.

Besöksadress
Lantmäterigatan 4
Telefon
026-17 67 00

Öppettider
måndag - fredag
09:00-16:00

Postadress
Box 1194
801 36 Gävle

E-post
gavle.tingsratt@dom.se
Webbplats
www.gavletingsratt.domstol.se

Gävle tingsrätt
B 2768-21

Häktat mål

GÄVLE TINGSRÄTT
H3

INKOM: 2021-10-12
MÅLNR: B 2768-21
AKTBIL: 27

Stämningsansökan

Tilltalade

John Karl Emil Österberg (19930529-0752)

Företräds av advokat Christian Forslind, advokat Daniel Nordfjäll.

- Anhållen i frånvaro 2021-09-06, Gripen 2021-09-06, Häktad 2021-09-10.

Ansvarsyrkanden m.m.

1.1 VÅLDTÄKT

5000-K272375-21

John Österberg har genomfört en sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag med NN 8, som inte har deltagit frivilligt, utan har förmåtts delta genom att John Österberg, genom påstående om att handlingen varit medicinskt motiverad, allvarligt missbrukat hennes beroendeställning som patient. Den sexuella handlingen har bestått av att John Österberg stoppat in ett eller flera fingrar i målsägandens underliv.

Det hände den 5 mars 2021 på Lasarettsvägen, Gävle kommun

John Österberg begick gärningen med uppsåt.

Lagrum: 6 kap 1 § 1 st 1 men och 3 men 3 p brottsbalken

1.2 VÅLDTÄKT

5000-K272375-21

John Österberg har genomfört en sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag med NN 8, som inte har deltagit frivilligt, utan har förmåtts delta genom att John Österberg, genom påstående om att handlingen varit medicinskt motiverad, allvarligt missbrukat hennes beroendeställning som patient. Den sexuella handlingen har bestått av att John Österberg stoppat in ett finger i målsägandens anal.

Det hände den 21 januari 2021 på Lasarettsvägen, Gävle kommun.

John Österberg begick gärningen med uppsåt.

Lagrum: 6 kap 1 § 1 st 1 men och 3 men 3 p brottsbalken

Målsägande

Sekretess NN 8

Åklagaren för ej talan

Företräds av biträdande jurist Michaela Nyqvist.

Muntlig bevisning

1. Förhör med målsäganden **NN 8** angående hennes upplevelse och iakttagelser av händelsen och om hennes kontakter, till styrkande av de sexuella handlingarna och att de genomförts genom att hon förmåtts uppfatta dem som medicinskt motiverade samt till vederläggande av att NN2 känt till händelserna.
2. Förhör med den tilltalade **John Österberg** som förnekar brott.
3. Förhör med vittnet **Britta Eklund** angående hennes iakttagelser av NN8 den 8 mars 2021 och vad NN8 berättat för henne om den påstådda undersökningen, till styrkande av att John Österberg har genomfört den sexuella handlingen och att NN8 uppfattat den som medicinskt motiverad..
4. Förhör med vittnet **Emma Andersson** angående hennes iakttagelser av NN och vad denna berättat, till styrkande av att NN uppfattat handlingen som medicinskt motiverad, att NN8 haft förtroende för John Österberg i hans yrkesroll, samt till vederläggande av att motbevisa att NN8 velat "sätta dit" John Österberg..
5. Förhör med vittnet **Emma-Maria Ström-Lindgren** angående hennes iakttagelser av NN8 och omständigheterna under kvällen, samt vad NN8 berättat, till styrkande av den sexuella handlingen och att NN8 uppfattat den som medicinskt motiverad.
6. Förhör med vittnet **Anton Haglund** angående samtal under och om jourtjänstgöring den 5 mars 2021, samt om relevanta undersökningar vid urinvägsinfektion, till styrkande av att handlingen inte var ordinerad eller medicinskt motiverad och att NN8 trott att den varit det.

2 VÅLDTÄKT

5000-K1063345-21

John Österberg hargenomfört en sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförligt med samlag med NN2, som inte har deltagit frivilligt utan har förmåtts att delta genom att John Österberg, genom påstående om att handlingen varit medicinskt motiverad, allvarligt missbrukat hennes beroendeställning som patient. Den sexuella handlingen har bestått av att John Österberg stoppat in ett eller flera fingrar i målsägandens underliv.

Det hände den 5 september 2021 på Lasarettsvägen, Gävle kommun

John Österberg begick gärningen med uppsåt.

Lagrum: 6 kap 1 § 1 st 1 men brottsbalken

Målsägande

Sekretess NN 2

Åklagaren för ej talan

Företräds av advokat Carina Abrahamsson.

Muntlig bevisning

1. Förhör med målsäganden **NN 2** angående hennes upplevelse och iakttagelser av händelsen och om hennes kontakter, till styrkande av de sexuella handlingarna och att de genomförts genom att hon förmåtts uppfatta dem som medicinskt motiverade samt till vederläggande av att hon känt till händelserna i punkten 1.
2. Förhör med den tilltalade **John Österberg** som förnekar brott.
3. Förhör med vittnet **Malin Larsson**, polis, angående hennes iakttagelser av NN2 vid det inledande förhöret, till styrkande av att John Österberg genomfört den sexuella handlingen med NN2.
4. Förhör med vittnet **Beatrice Svensson** angående hennes iakttagelser av NN2 och vad denna berättade, till styrkande av att John Österberg genomfört den sexuella handlingen med NN2 och att målsäganden förmåtts uppfatta den som medicinskt motiverad.
5. Förhör med vittnet **Sven Didricksson** angående hans iakttagelser av NN2 och vad denna berättade, till styrkande av att John Österberg genomfört den sexuella handlingen och att målsäganden förmåtts uppfatta den som medicinskt motiverad.

3 Muntlig bevisning

1. Förhör med vittnet **Emma Andersson** (vittne även under p 1) angående hennes iakttagelser och upplevelse av samtal på avdelningen efter händelsen i punkten 1.1, till vederläggande av att det gått rykten om detaljer i avseende händelserna i punkten 1.
2. Förhör med vittnet **Sven Didricksson** (vittne även under p 2) angående hans iakttagelser och upplevelse av samtal på avdelningen efter händelsen i p 1.1, till vederläggande av att det gått rykten om detaljer avseende händelserna i punkten 1.
3. Förhör med vittnet **Beatrice Svensson** (vittne även under p 2), angående hennes iakttagelser och upplevelse av samtal på avdelningen efter händelsen i p 1.1, till vederläggande av att det gått rykten om detaljer avseende händelserna i punkten 1.
4. Förhör med vittnet **Emma-Maria Ström-Lindgren** (vittne även under p 1) angående hennes iakttagelser och upplevelse av samtal på avdelningen efter händelsen i p 1.1, till vederläggande av att det gått rykten om detaljer avseende händelserna i punkten 1.
5. Förhör med vittnet **Sophie Klang** angående angående hennes iakttagelser och upplevelse av samtal på avdelningen efter händelsen i p 1.1, till vederläggande av att det gått rykten om detaljer avseende händelserna i punkten 1.
6. Förhör med vittnet **Kristina Kihlström** angående hennes iakttagelser och upplevelse av samtal på avdelningen efter händelsen i p 1.1, till vederläggande av att det gått rykten om detaljer avseende händelserna i punkten 1.
7. Förhör med vittnet **Henrik Larsson** angående hans iakttagelser och upplevelse av samtal på avdelningen efter händelsen i p 1.1, samt vad John Österberg sagt till honom om denna, till vederläggande av att det gått rykten om detaljer avseende händelserna i punkten 1.
8. Förhör med vittnet **Simon Frisk** angående hans iakttagelser och upplevelse av samtal på avdelningen efter händelsen i p 1.1, samt vad John Österberg berättat för honom, till vederläggande av att det gått rykten om detaljer avseende händelserna i punkten 1.
9. Förhör med vittnet **Emil Johansson** angående hans iakttagelser och upplevelse av samtal på avdelningen efter händelsen i p 1.1, samt vad John Österberg berättat för honom, till vederläggande av att det gått rykten om detaljer avseende händelserna i punkten 1.

10. Förhör med vittnet **Kenneth Gottschalk** angående hans iakttagelser och upplevelse av samtal på avdelningen efter händelsen i p 1.1, samt vad John Österberg berättat för honom, till vederläggande av att det gått rykten om detaljer avseende händelserna i punkten 1.
11. Förhör med vittnet **Joakim Pårs** angående hans iakttagelser och upplevelse av samtal på avdelningen efter händelsen i p 1.1, samt vad John Österberg berättat för honom, till vederläggande av att det gått rykten om detaljer avseende händelserna i punkten 1.

**Advokatbyrån
CARINA
ABRAHAMSSON**

Gävle Tingsrätt
Box 1194
801 36 GÄVLE

GÄVLE TINGSRÄTT
H3

INKOM: 2021-10-20
MÅLNR: B 2768-21
AKTBIL: 65

Mål B 2768-21

Parter: Åklagarkammaren i Örebro ./ John Österberg

Målet gäller: våldtäkt

Åtalspunkt 2

På uppdrag av målsäganden, Sekretess NN2, får anföras följande

Ansvarsdelen

Åtalet biträds.

Skadestånd

Målsäganden, NN2, yrkar att tingsrätten måtte förplikta John Österberg att till målsäganden utge skadestånd med sammantaget 165 000 kronor jämte ränta därå enligt 6 § räntelagen från 2021-09-05 till dess full betalning sker. Yrkat belopp fördelas enligt följande

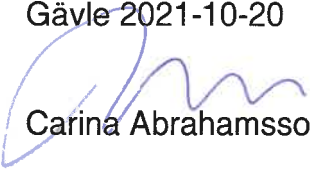
150 000 kronor avser ersättning för kränkning enligt 2 kap 3 § skadeståndslagen.

15 000 kronor avser ersättning för fysiskt och psykiskt lidande av övergående natur (sveda och värk) enligt 2 kap 1 § skadeståndslagen.

Bevisning

Samma bevisning som åklagaren åberopar i stämningsansökan av 2021-10-12 åberopas såväl i ansvars- som i skadeståndsdelen.

Gävle 2021-10-20

Carina Abrahamsson

Gävle tingsrätt
Via e-post

GÄVLE TINGSRÄTT
H3

INKOM: 2021-10-20
MÅLNR: B 2768-21
AKTBIL: 63

ENSKILT ANSPRÅK B 2768–21

I egenskap av målsägandebiträde för Sekretess NN8 får jag framställa följande enskilda anspråk.

Yrkande

Sekretess NN8 yrkar att tingsrätten förpliktar John Österberg att till Sekretess NN8 utge skadestånd om totalt 318 900 kronor jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 5 mars 2021 till dess att full betalning sker.

Grunder

Det yrkade beloppet avser ersättning för kränkning samt sveda och värk fördelat enligt följande:

Åtalspunkten 1.1: 150 000 kr ersättning för kränkning, 15 000 kr sveda och värk

Åtalspunkten 1.2: 150 000 kr ersättning för kränkning, 3900 kr sveda och värk

John Österberg har genom att utsätta målsäganden för ovan nämnda brott ådragit sig skadeståndsskyldighet. Kränkningen av målsägandens personliga integritet har varit allvarlig. Målsäganden har drabbats av personskada i form av psykiskt lidande till följd utav gärningarna.

Bevisning

Sekretess åberopar samma bevisning som åklagaren i ansvarsdelen.

Fullmakt från förvaltare bifogas.

STOCKHOLM

Västmannagatan 4, 5 tr
Box 3431
103 68 STOCKHOLM

Tel: 08 545 275 70
Fax: 08 545 275 75

info@advbyra.se

Arvodeskonto:
Plusgiro: 2 99 50-3
Bankgiro: 5572-1484

Klientmedelskonto:
Plusgiro: 72 88 36-8
Bankgiro: 579-3419

UPPSALA

Kungsgatan 47 D
753 20 UPPSALA

Tel: 018 600 210

uppsala@advbyra.se

Arvodeskonto:
Plusgiro: 96 08 21-7
Bankgiro: 5431-4703

GÄVLE

1:a Magsängsgatan 5
803 10 GÄVLE

Tel: 026 19 44 55

gavle@advbyra.se

Arvodeskonto:
Plusgiro: 96 08 21-7
Bankgiro: 5431-4703

SÖDERTÄLJE

Nedre Torekällgatan 1
151 72 SÖDERTÄLJE

Tel: 08 550 15 550

sodertalje@advbyra.se

Arvodeskonto:
Plusgiro: 96 08 25-8
Bankgiro: 5431-5023

LINKÖPING

Stora Torget 2
582 19 LINKÖPING

Tel: 013 13 13 10

linkoping@advbyra.se

Arvodeskonto:
Plusgiro: 96 08 25-8
Bankgiro: 5431-5023

ÖREBRO

Nygatan 15
702 10 ÖREBRO

Tel: 019 31 44 88

orebro@advbyra.se

Arvodeskonto:
Plusgiro: 96 08 24-1
Bankgiro: 5431-4984

VÄSTERÅS

Hällgatan 4
722 11 VÄSTERÅS

Tel: 021 30 02 20

vasteras@advbyra.se

Arvodeskonto:
Plusgiro: 96 08 24-1
Bankgiro: 5431-4984

Gävle den 20 oktober 2021

Michaela Nyqvist

Hur man överklagar

Dom i brottmål, tingsrätt

TR-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis.

Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att målsäganden ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

När krävs det prövningstillstånd?

Brottmålsdelen

I brottmålsdelen behövs prövningstillstånd i två olika fall:

- Den åtalade har dömts enbart till böter.
- Den åtalade har frikänts från ett brott som inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Skadeståndsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva en begäran om skadestånd. Undantag kan gälla när en dom överklagas i brottmålsdelen, och det är kopplat en begäran om skadestånd till brottet. Då krävs inte prövningstillstånd för skadeståndsdelen om

- det inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen eller om
- hovrätten meddelar prövningstillstånd i brottmålsdelen.

Beslut i övriga frågor

I de mål där det krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen (se ovan), krävs det också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

När får man prövningstillstånd?

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Skiljaktig mening i hovrätten

Hovrättsrådet Per-Anders Svensson är skiljaktig när det gäller gärningen den 21 januari 2021 och Hanna Lindbloms ersättning och anför:

Gärningen den 21 januari 2021

Vid bevisvärderingen är det inte tillräckligt för en fällande dom att målsägandens berättelse är mer trovärdig än den tilltalades. Högsta domstolen har däremot i flera rättsfall uttalat att en trovärdig utsaga från målsäganden i förening med vad som i övrigt har kommit fram i målet kan vara tillräckligt för en fällande dom (se rättsfallet NJA 2017 s. 316 med vidare hänvisningar). I samma avgörande har Högsta domstolen angett att bevisning som består i uppgifter som målsäganden lämnat till andra personer tillsammans med dessa personers egna iakttagelser av exempelvis målsägandens beteende och reaktioner efter händelsen *i vissa fall* kan utgöra ett indirekt stöd för målsägandens berättelse. Uttalandet får anses avspegla den nedre gränsen för den bevisning som kan godtas för en fällande dom. Även annan bevisning som i styrka motsvarar den som Högsta domstolen angett kan givetvis godtas.

Målsägandens berättelse i den aktuella delen har varit påtagligt detaljfattig, kortfattad och vag. Det är anmärkningsvärt att hon inte ens kunnat berätta hur hon låg i samband med undersökningen och dessutom svårförklarligt hur hon då kunnat beskriva ett händelseförlopp. Med hänsyn till de knapphändiga uppgifter som hon har lämnat går det inte att bedöma om berättelsen är trovärdig eller inte. Målsäganden har inte i anslutning till händelsen berättat om den för någon och inte heller uppvisat något beteende eller några reaktioner som talar för ett övergrepp. Det senare är dock inte märkligt eftersom hon sagt att hon inte uppfattade något fel i situationen. Den enda omständigheten som stöder hennes påstående om övergrepp är uppgiften att John Österberg skulle ha motiverat handlingen med att han skulle undersöka henne för biverkningar av medicin och känna på hennes körtlar. Detta är likalydande uppgifter som lämnats av målsäganden M2 och som avser gärningen i september. Den uppgiften, som visserligen starkt talar för åtalet, kan ensam inte vara tillräcklig för att anse att åtalet är styrkt. John Österberg ska därför frikännas från det åtalet.

Hanna Lindbloms ersättning

Hanna Lindblom har inte visat att hon fått något positivt förhandsbesked för merkostnader i hovrätten. Hon ska därför betraktas som distansförsvarare. När situationen är sådan ska enligt Högsta domstolens avgörande i NJA 2017 s. 652 p. 11 – 13 den offentlige försvararen få en schabloniserad ersättning. Den motsvarar kostnaderna för resa mellan tingsrättsorten och hovrättsorten, om försvararen biträdde huvudmannen redan vid tingsrätten. Om försvararen förordnas först i hovrätten ska ersättning betalas för resa motsvarande i detta fall tio mil tur och retur. I rättsfallet anges att den senare schablonen ska användas när ”en försvarare förordnas först i hovrätten” (punkten 11). I detta fall har

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 170 851 03 Sundsvall	Södra Tjörngatan 2	060-18 68 00 E-post: hovratten.nedrenorrland@dom.se www.hovrattenfordrenorrland.se		måndag – fredag 08:00–16:00

Hanna Lindblom förordnats av tingsrätten efter tingsrättens dom. Hon har därefter biträtt huvudmannen vid tingsrätten genom att upprätta ett överklagande. Tingsrättsorten har vid överklagandet ingen betydelse och det finns inte några rationella skäl för andra regler när det är tingsrätten som byter försvarare efter tingsrättens dom. Hanna Lindblom bör därför få ersättning för tidsspillan och utlägg för resa motsvarande tio mil tur och retur från Sundsvall. Hon bör inte heller få ersättning för hotellövernattningar i samband med förhandlingstillfällen.

HOVRÄTTEN FÖR
NEDRE NORRLAND

Rotel 7

AVRÄKNINGSUNDERLAG
2022-02-17
Sundsvall

Bilaga D
Mål nr B 1875-21

Underlaget avser

Person-/samordningsnummer/födelsetid 19930529-0752	Datum för dom/beslut 2022-02-17
Efternamn Österberg	Förnamn JOHN Karl Emil

Personen har under en sammanhängande tid av minst 24 timmar varit frihetsberövad* i Sverige eller utomlands med anledning av brott som prövats i målet eller som påföljden avser. Frihetsberövandet har ägt rum under nedan angivna tider.

*på sätt som avses i 2 § lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

Frihetsberövad

Frihetsberövandet hävt/upphört/avbrutet
(lämna tomt för ett frihetsberövande som pågår)

2021-09-06	
------------	--

Samtidig verkställighet av påföljd i annat mål

- ☐ Kriminalvården har underrättat domstolen om att personen har påbörjat verkställighet eller har verkställt påföljd i annat mål under den tid som han eller hon varit berövad friheten (2–4 §§ förordning (2019:96) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande).

Tidigare frihetsberövanden av betydelse för avräkningen

- ☐ Domstolen har i avgörandet helt eller delvis undanröjt påföljden i tidigare dom, beslut eller strafföreläggande, och det finns uppgifter om frihetsberövanden i tidigare meddelade domar, beslut eller avräkningsunderlag som har betydelse för avräkningen.

Observera: När domstolen lämnar domen/beslutet eller domsbeviset till Kriminalvården ska i vissa fall tidigare domar/beslut med eventuella avräkningsunderlag och avräkningsunderlag enligt 12 a § strafföreläggandekungörelsen bifogas, om det finns uppgifter där som har betydelse för avräkningen (3 § 4 och 27 § förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.).

.....
Underskrift

.....
Namnförtydligande

Dok.Id 192178

Postadress

Box 170
851 03 Sundsvall

Besöksadress

Södra Tjörngatan 2

Telefon

060-18 68 00

Telefax

E-post: hovratten.nedrenorrland@dom.se
Webb: www.hovrattenfordrenorrland.se

Expeditionstid

måndag–fredag
08:00–16:00

Hur man överklagar hovrättens avgörande

Den som vill överklaga hovrättens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till hovrätten.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av hovrättens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar hovrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se